

UNIVERSITATEA “NICOLAE TITULESCU”

Facultatea de Drept

TEZĂ DE DOCTORAT

**RĂSPUNDEREA JURIDICĂ. PRIVIRE SPECIALĂ ASUPRA RĂSPUNDERII ÎN
DREPTUL ADMINISTRATIV**

Rezumat

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Nicolae Popa

Doctorand:

Asistent univ. drd. Elena Emilia Ștefan

BUCUREȘTI

2012

1. Planul tezei de doctorat

Explicații privind terminologia juridică în materie de răspundere. Metodologia cercetării subiectului

PARTEA I. RESPONSABILITATE ȘI RĂSPUNDERE

Capitolul I. Conținut; dimensiuni; corelații

§ I. Responsabilitatea

1. Conceptul de “responsabilitate”
2. Dimensiuni ale responsabilității
  - 2.1. Responsabilitatea ca principiu
  - 2.2. Libertate și responsabilitate
  - 2.3. Valoare și conștiință
  - 2.4. Tipuri de responsabilitate; tendințe

§ II. Răspunderea

1. Conceptul de “răspundere”
  - 1.1. Considerații preliminare
  - 1.2. Evoluția ideii de răspundere din punct de vedere istoric
  - 1.3. Libertatea și răspunderea
2. Dimensiuni ale răspunderii
  - 2.1. Considerații preliminare
  - 2.2. Fundamentele “răspunderii și responsabilității”
  - 2.3. Responsabilitatea și răspunderea- corelații
3. Formele răspunderii sociale

Capitolul II. Detalierea problemelor referitoare la conținutul și dimensiunea răspunderii juridice

§ I. Conceptul de “răspundere juridică”

1. Considerații asupra conceptului de “răspundere juridică”
2. Condițiile răspunderii juridice
3. Scurte considerații asupra principiilor care guvernează instituția răspunderii juridice

§ II. Identificarea dispozițiilor constituționale române și străine privind ”răspunderea juridică”

1. Considerații preliminare
2. Analiza răspunderii și a responsabilității reglementate de către Constituția revizuită, cu privire asupra autorităților statului
  - 2.1. Cu privire la Parlament
  - 2.2. Cu privire la Guvernul României
  - 2.3. Cu privire la Președintele țării

§ III. Examen al doctrinei române și străine privind răspunderea juridică

- 3.1. Considerații preliminare
- 3.2. Accepțiuni ale răspunderii juridice
- 3.3. Alte accepțiuni ale răspunderii juridice

§ IV. Formele răspunderii juridice

1. Clasificări ale răspunderii juridice; opinii cu privire la criteriile de clasificare ale răspunderii juridice
2. Alte opinii cu privire la criteriile de clasificare ale răspunderii juridice
3. Corelații între formele de răspundere juridică
  - 3.1. Analiza formelor de răspundere juridică
  - 3.2. Alte forme de răspundere juridică

PARTEA A-II-A RĂSPUNDEREA ÎN DREPTUL ADMINISTRATIV

Capitolul I. Concept, reglementare constituțională și legală

§ I. Conceptul de “răspundere în dreptul administrativ”

1. Considerații generale asupra conceptului de “răspundere în dreptul administrativ”
2. Identificarea reglementărilor constituționale române și străine, cu specială privire asupra răspunderii în dreptul administrativ
3. Corelație între constrângerea administrativă și răspunderea administrativă
  1. Constrângerea administrativă
  2. Poliția administrativă
  3. Corelații constrângerea administrativă-răspunderea administrativă
4. Răspunderea administrativă în Franța
  1. Scurtă prezentare a evoluției responsabilității
  2. Faptele generatoare de responsabilitate
    - 2.1. Răspunderea pentru culpă
      - 2.1.1. Culpă de serviciu
      - 2.1.2. Culpă personală
    - 2.2. Responsabilitatea fără greșală
  3. Condițiile de angajare ale responsabilității administrative
4. Probleme actuale ridicate de doctrina franceză în ceea ce privește răspunderea administrativă
5. Răspunderea autorităților administrației publice locale

Capitolul II Forme ale răspunderii administrative

§ I. Răspunderea administrativ-disciplinară

1. Definierea răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarilor publici
2. Suportul constituțional și legal al răspunderii administrativ-disciplinare
3. Noțiunea de abatere disciplinară
  - 3.1. Definiții doctrinare
  - 3.2. Tipuri de abateri disciplinare
4. Procedura angajării răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarilor publici
  - 4.1. Comisia de disciplină
  - 4.2. Sancțiunile disciplinare aplicabile funcționarilor publici
    - 4.2.1. Clasificări doctrinare
    - 4.2.2. Reguli procedurale privind aplicarea sancțiunilor disciplinare
5. Dimensiunea europeană a funcției publice
  - 5.1. Generalități
  - 5.2. Tribunalul Funcției Publice Europene

§ II. Răspunderea administrativ-patrimonială

1. Definiția și trăsăturile răspunderii administrativ-patrimoniale
2. Suportul constituțional și legal al răspunderii administrativ-patrimoniale
3. Formele răspunderii administrativ-patrimoniale
  - 3.1. Răspunderea patrimonială exclusivă a statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare
    - 3.1.1. Independența justiției
    - 3.1.2. Răspunderea magistraților
  - 3.2. Răspunderea patrimonială a administrației pentru limitele serviciului public
  - 3.3. Răspunderea solidară a funcționarului și a autorităților publice pentru prejudiciile cauzate prin actele administrative tipice sau asimilate
  - 3.4. Răspunderea autorităților publice pentru prejudiciile cauzate prin contracte administrative

§ III. Răspunderea administrativ-contravențională

§§1. Considerații generale despre contravenție

1. Ce este contravenția ?
  - 1.1. Contravenția în viziunea Curții Europene a Drepturilor Omului
1. 2. Definiția contravenției
2. Trăsăturile contravenției
  - 2.1. Faptă care aduce atingere unor valori sociale
  - 2.2. Faptă săvârșită cu vinovăție
  - 2.3. Faptă prevăzută și sancționată de legi și de alte acte normative expres determinate prin lege
3. Delimitarea contravenției de alte forme de ilicit
  - 3.1. Contravenția și infracțiunea
  - 3.2. Contravenția și ilicitul civil
  - 3.3. Contravenția și abaterea disciplinară
  - 3.4. Contravenția și fapta prevăzută de legea penală care nu prezintă pericolul social al unei infracțiuni

§§2. Elementele constitutive ale contravenției

1. Obiectul contravenției
2. Subiectul contravenției
3. Latura obiectivă
4. Latura subiectivă

§§3. Sancțiunile contravenționale

1. Sancțiunile contravenționale principale
  - 1.1. Avertismentul
  - 1.2. Amenda
  - 1.3. Prestarea unei activități în folosul comunității
2. Sancțiunile contravenționale complementare

§§4. Procedura contravențională reglementată de O.G. nr.2/2001

1. Constatarea contravenției
  - 1.1. Procesul –verbal contravențional
  - 1.2. Natura juridică a procesului-verbal contravențional
2. Aplicarea sancțiunilor contravenționale
3. Agenții constatatori ai contravenției

§§5. Cauzele care înlătură caracterul contravențional al faptei

1. Analiza cauzelor care înlătură caracterul contravențional al faptei
2. Alte cauze de inexistență a contravenției

Capitolul III. Procedurile administrative utilizate în răspunderea administrativă (contencios administrativ)

§.I Subiectele implicate

1. Reclamantul și pârâtul
2. Funcționarul vinovat

§.II. Autorități implicate

1. Pângerea prealabilă
2. Secțiile de contencios administrative și fiscal specializate

§.III. Reguli de procedură

§.§.I. Obiectul litigiului

1. Condiția ca actul atacat să fie un act administrativ
  - 1.1. Acte administrative tipice ilegale
  - 1.2. Refuzul nejustificat al autorității publice
  - 1.3. Contractele administrative
  - 1.4. Nesoluționarea în termenul legal a unei cereri
  - 1.5. Actul administrativ-jurisdicțional
  - 1.6. Ordonanțele Guvernului
2. Condiția vătămării unui drept sau a unui interes legitim
3. Condiția ca actul administrativ să emane de la o autoritate publică
4. Acte administrative exceptate

§.§.II. Termenul de introducere a acțiunii

§.§.III. Procedura de judecată în fond și recurs

§.§.IV. Excepția de nelegalitate

§.§. V. Executarea sentințelor

§.IV. Jurisprudența în domeniul răspunderii în dreptul administrativ

Partea A-III-A. RĂSPUNDEREA ADMINISTRATIVĂ ȘI CELELALTE FORME ALE RĂSPUNDERII JURIDICE

Capitolul I. Elementele definiției ale răspunderii

§ I. Concept

§ II. Cauzele răspunderii

1. Fapta ilicită
2. Vinovăția
3. Raportul de cauzalitate
4. Prejudiciul

§ III. Subiectele răspunderii și responsabilității

1. Aspecte comparative
2. Accente privind capacitatea delictuală

Capitolul II. Regimul juridic aplicabil răspunderii

§ I Aprecieri cu privire la diferite regimuri juridice ale răspunderii

1. Generalități
  2. Cu privire la sancțiuni
  3. Cu privire la principii
  4. Prezumția de nevinovăție
  5. Alte accente ale răspunderii administrative
  - 5.1. Excepția de neconstituționalitate versus excepția de nelegalitate
  - 5.2. Jurisdicțiile administrative
  - 5.3. Dreptul la o bună administrare
- § II. Formele răspunderii**

Capitolul III. Concluzii și propuneri de lege ferenda

1. Concluzii
2. Propuneri de lege ferenda

Bibliografie selectivă

2. Subiectul tezei

Prezenta teză de doctorat are ca temă: *“Răspunderea juridică. Privire specială asupra răspunderii în dreptul administrativ”*. Tema pe care am propus-o este una ambițioasă și își propune să analizeze, aprofundeze și să înțeleagă evoluția în timp și mecanismele de funcționare ale răspunderii juridice, legătura și raportul dintre răspunderea socială și răspunderea juridică precum și particularitățile răspunderii în dreptul administrativ, cu specială privire asupra tipurilor de răspundere din dreptul administrativ. Astfel că, cercetarea noastră o apreciem ca fiind una de o importanță științifică sporită, interdisciplinară, cuprinzând sfera: teoriei generale a dreptului, a dreptului administrativ, a dreptului constituțional, a dreptului penal, a dreptului civil etc.

Subiectul răspunderii juridice nu este unul nou dezbătut de știința juridică. Preocuparea pentru sancționarea celor care încălcau legile, ordinea stabilită a existat din cele mai vechi timpuri, așa cum s-a exprimat în doctrină un autor: *“Problema responsabilității omului este de multă vreme subiect de meditație¹”*.

Așa cum sugerează și titlul prezentei teze, cercetarea subiectului s-a realizat pornind de la concepte, operând cu noțiuni precum: *„răspundere, responsabilitate, constrângere”* care au fost

---

¹ Mihai Florea, *„Responsabilitatea acțiunii sociale”*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p.5.

analizate din mai multe puncte de vedere, în primul rând filozofic, social și în final am ajuns la perspectiva juridică, fiind analizate în strânsă legătură, incluzând corelațiile dintre acestea.

3. Scopul tezei

Scopul tezei constă în faptul că lucrarea este un studiu amplu, propunându-și să depășească stadiul enunțiativ al conceptelor și astfel, cu ajutorul mai multor metode, s-a ajuns la îmbinarea elementelor de doctrină, cu elemente de legislație și nu în ultimul rând cu practica judiciară. Ce-ar fi dreptul fără practicieni? Nu este suficient, în opinia noastră, doar să analizezi din punct de vedere didactic un concept ci trebuie mers până la a-i analiza manifestarea exterioară, raportată la cazul concret, de practică, depășind granițele naționale. Abordarea temei din această perspectivă ne-a adus în fața unei concluzii care a reieșit din tratarea subiectului, și anume: la acest moment legislația este statică, astfel încât numai practica judiciară este cea căreia îi revine rolul de a lua pulsul acțiunii sociale, cea care de fapt surprinde noile sensuri ale răspunderii și responsabilității, indiferent de domeniu.

Întrebarea pe care ne-am pus-o la începutul cercetării a fost următoarea: *“în ce termeni se pune problema răspunderii în dreptul administrativ?”* Această întrebare a generat însă o alta: *“răspunderea din dreptul administrativ este o răspundere obiectivă ori una subiectivă?”*

4. Suportul metodologic și teoretico-științific al lucrării

Metodele folosite în atingerea obiectivelor pe care ni le-am propus au fost diverse. Am folosit și combinat mai multe metode de cercetare specifice domeniului juridic. În primul rând, *etapa preliminară* a cercetării a constat în alegerea temei de cercetare, raportându-mă în principal și la vasta bibliografie care o presupunea generozitatea temei propuse de noi și acceptate de coordonatorul științific. Apoi, împreună cu acesta am selectat acele titluri care ne ajutau să deslușim punerea problemei în doctrină și legislație. Am constatat pe măsură ce aprofundam doctrina, atât română dar și străină că, până la acest moment nu s-a realizat o teorie generală a răspunderii, cu atât mai mult nu am regăsit o abordare similară cu cea propusă de noi

care să meargă în paralel, teoria generală a dreptului cu dreptul administrativ și alte ramuri de drept derivate din conexiunile răspunderii administrative.

Practic, în *cercetarea propriu-zisă*, toată documentarea pe care am realizat-o a cuprins trei linii mari: concepția doctrinei, legislația și jurisprudența; criteriile folosite au avut în vedere reprezentativitatea și relevanța acestora. Bibliografia a cuprins lucrări de specialitate, articole științifice din diverse reviste de specialitate, opinii exprimate cu ocazia diverselor manifestări științifice etc. Astfel, o primă metodă folosită de noi a fost *metoda deductivă* prin care am realizat analiza textelor legislației dar și a discursului doctrinar, metodă care se regăsește absolut în toate cele trei părți ale tezei. Analiza realizată de noi a fost diferită, îmbinând prezentarea elementelor teoretice cu situații de fapt concrete din jurisprudență, astfel încât lucrarea nu este doar o redare a textelor legislative ci o reală analiză a conceptelor. Prin urmare, alte metode folosite de noi au fost: *metoda istorică*, *metoda comparativă*, *metoda informatică*, *metoda statistică* etc.

5. Elementele de noutate dar și de originalitate ale tezei

Noutatea științifică a prezentei teze precum și a rezultatelor obținute constau în abordarea conceptelor de mai sus din dublă perspectivă, a cercetării teoretice dar și practice a tuturor factorilor cu impact determinant asupra realizării conform legii a răspunderii juridice, folosind-mă atât de doctrina românească cât și de cea internațională, făcând un salt din istorie către epoca actuală. Importanța temei astfel abordate, în viziunea noastră este dată de faptul că, numai în această modalitate se oferă o imagine de ansamblu asupra răspunderii juridice și se oferă ocazia particularizării răspunderii administrative ca răspundere distinctă comparativ cu răspunderea din diferite ramuri de drept.

În concluzie, noutatea științifică a prezentei teze este dată de abordarea dintr-o perspectivă nouă a răspunderii juridice, astfel cum reiese din cuprinsul întregii teze. Realizarea tezei prin prisma teoriei generale a dreptului și a dreptului administrativ, ne-a dat fericita ocazie de a fi observatorii unui fenomen care se întâmplă în administrație, respectiv pe de o parte nu ne-a mulțumit să privim dreptul doar prin posibilitățile pe care le are de îndeplinit „*post festum*”, pe „*terenul răului deja înfăptuit*” așa cum afirma A. Iorgovan, deoarece la acel moment sancțiunea se impune automat ci, această perspectivă a teoriei generale a dreptului ne-a dat ocazia să

observăm că dreptul, în domeniul administrativ dar nu numai, are posibilitatea prin conținutul prevederilor sale să contribuie la fundamentarea atitudinii individului față de lege, prin grija asumată față de valorile sociale apărute legal.

6. Structura tezei

Teza este bine determinată, structurată în *trei părți*, toate având o întindere adecvată și care tratează problematica sugerată de titlul tezei. Aceasta are un număr de 8 capitole, cuprins, bibliografie. Caracteristica celor trei părți ale tezei este una care reflectă nivelul la care am ajuns în cunoașterea temei, precum și analiza practică realizată, presărată pe alocuri cu concluzii personale și propuneri de lege ferenda.

Cuvintele cheie folosite pe parcursul acestei lucrări sunt: „*responsabilitate*”, „*răspundere juridică*”, „*constrângere juridică*”, „*răspunderea în dreptul administrativ*”, „*contravenție*”, „*abatere disciplinară*”.

Prima parte a tezei tratează problematica răspunderii din perspectiva teoriei generale a dreptului și conține un număr de două capitole: **Capitolul I. Conținut; dimensiuni; corelații și Capitolul II. Detalierea problemelor referitoare la conținutul și dimensiunea răspunderii juridice.** În primul capitol s-a realizat o analiză destul de amplă a conceptelor de răspundere și responsabilitate, fiind analizate în strânsă legătură, incluzând corelațiile dintre acestea. Capitolul al doilea al tezei a fost dedicat analizei conceptului de răspundere juridică, condițiile răspunderii, principiile și tipurile de răspundere juridică. Planul pe care ni l-am propus și pe care l-am urmat, ne-a relevat pe măsură ce aprofundăm subiectul, că răspunderea nu este un concept care aparține doar dreptului. Astfel, regăsim acest cuvânt sub diferite sensuri și în filozofie, etică sau religie dar ceea ce este comun tuturor acestor domenii este faptul că răspunderea este strâns legată de viața socială în ansamblu. De aceea, pe bună dreptate s-a afirmat că răspunderea juridică este parte a răspunderii sociale.

Cercetarea a relevat fondul comun al răspunderii și responsabilității în sensul că factorul cel mai general și cel mai comun al întemeierii răspunderii și responsabilității îl constituie *necesitatea conviețuirii sociale a indivizilor umani*. Am remarcat, în urma studierii doctrinei de specialitate, faptul că, atât *răspunderea* cât și *responsabilitatea juridică* sunt două categorii distincte însă, au totuși multe trăsături comune, interacționând și determinându-se reciproc,

deoarece nu poate să existe răspundere decât numai între persoane responsabile și libere să-și aleagă un anumit tip de comportament conformat sau neconformat legii. De aceea, apreciem că *responsabilitatea* însoțește permanent activitatea omului în timp ce *răspunderea* intervine în condițiile asumării riscului nesocotirii exigențelor normative.

Responsabilitatea, ca fenomen determinat istoric și social, apreciază Mihai Florea, se întemeiază pe trei factori fundamentali: *necesitățile obiective* ale vieții sociale, *libertatea agentului* și *autoangajarea* lui voită, bazată pe opțiune la realizarea unui obiectiv social.² „*Responsabilitatea însoțește libertatea.*” afirmă Nicolae Popa, care apreciază că trebuie operată o demarcație netă între libertate și liberul-arbitru. Astel, profesorul Nicolae Popa concepe *responsabilitatea* ca o “asumare a răspunderii față de rezultatele acțiunii sociale a omului, reprezentând deci un act de angajare a individului în procesul integrării sociale”. În acest context, acțiunea socială este cadrul nemijlocit de manifestare a reponsabilității iar libertatea este o condiție fundamentală a responsabilității. De asemenea, a fost analizată *responsabilitatea* ca principiu, dezvăluind cele două laturi ale sale, respectiv o dimensiune morală cât și una juridică, făcând o incursiune printre teoriile doctrinarilor precum: Fauconnet, Hegel, Hayek etc.

Lucrarea s-a aplecat de asemenea și asupra prezentării *formelor responsabilității* și *ale răspunderii*, subliniind ideea că răspunderea juridică este un fenomen în continuă evoluție, analizându-se condițiile răspunderii, principiile. În acest context, tema a surprins problematica răspunderii persoanei asupra căreia poate plana la un moment dat o suspiciune de încălcare a legii și s-a încheiat cu analiza concretă a formelor răspunderii juridice reglementate de sistemul normativ, reafirmând faptul că toate categoriile sociale pot interfera la un moment dat cu o formă sau alta a răspunderii juridice, fie ca membrii ai societății civile, fie ca autorități. Subiectele răspunderii, din acest punct de vedere sunt de două tipuri: *individuale* și *colective*. Analizând *formele răspunderii juridice*, am putut să surprindem tendința în ceea ce privește analiza răspunderii juridice respectiv, actualmente, concepția modernă asupra răspunderii juridice constă în recunoașterea răspunderii în fața legii nu numai a persoanei dar și a statului, a organelor sale, a funcționarilor publici.

O atenție deosebită am acordat-o *condițiilor* răspunderii care au fost analizate dintr-o dublă perspectivă, aceea a teoriei generale a dreptului și aceea a dreptului administrativ. Am putut astfel să particularizăm în cadrul fiecărei forme a răspunderii administrative elementele

---

² M. Florea, *op. cit.*, p.205.

definitorii precum și influențele datorate de modificările legislative, surprinzând tendințele evoluției acestora, analiză reflectată cel mai bine pe parcursul părții a treia a tezei. Liantul între prima și a doua parte a tezei îl reprezintă prezentarea formelor răspunderii juridice.

Partea a doua a tezei este dedicată răspunderii din dreptul administrativ, reprezentând practic nucleul prezentei teze. Aceasta reflectă analiza tipurilor de răspundere din dreptul administrativ precum și a particularităților acesteia, analiză caracterizată prin abordarea de la gen la specie. Având în vedere că în opinia noastră, cea care de fapt ia pulsul și surprinde cum funcționează conceptele, este practica judiciară, un loc aparte în prezenta teză îl reprezintă prezentarea jurisprudenței relevante: jurisprudența națională, jurisprudența constituțională, jurisprudența C.E.D.O.

Această parte a tezei conține un număr de trei capitole: **Capitolul I. Concept, reglementare constituțională și legală** este dedicat conceptului de “răspundere în dreptul administrativ”; **Capitolul II. Forme ale răspunderii administrative** cuprinde trei secțiuni: răspunderea administrativ-disciplinară, răspunderea administrativ-patrimonială, răspunderea administrativ-contravențională; **Capitolul III. Procedurile administrative utilizate în răspunderea administrativă (contencios administrativ)** conține referiri cu privire la procedura contenciosului administrativ precum și elemente de jurisprudență.

Partea a doua a tezei a debutat cu analiza conceptului de “răspundere administrativă”, pe plan național și european și cu identificarea dispozițiilor constituționale și legale ale acestuia. Spre deosebire de răspunderea civilă și de cea penală, consacrate, în anumite forme, încă din antichitate, răspunderea administrativă este relativ tânără, ea are ceva mai mult de două secole de când a fost instituită, pentru prima dată, în Franța în urma Marii Revoluții Franceze. Așa cum memorabil exprima profesorul Iorgovan, “(...) Dreptului administrativ i-a fost, îi este și-i va fi (cât timp vor dăinui ramurile de drept) proprie răspunderea (organelor administrației de stat, organismelor nestatale, funcționarilor publici și, respectiv, cetățenilor) pentru încălcarea obligațiilor din raportul administrativ”. Potrivit dispozițiilor art. 52 din Constituție „*persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal al unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei(...)*”. Acesta reprezintă de fapt, temeiul constituțional al răspunderii autorităților publice

pentru vătămarile aduse cetățenilor prin încălcarea drepturilor ori intereselor lor legitime, coroborat cu art. 21 din Constituție privind accesul liber la justiție.

Răspunderea administrativă este explicată de către unii teoreticieni ai dreptului public pornind de la concepul de constrângere însă *noțiunea de constrângere nu este identică cu cea de răspundere*. Dacă prin constrângerea administrativă se urmărește autoreglarea sistemului social, răspunderea urmărește restabilirea ordinii normative încălcate, precum și condamnarea faptei negative și a autorului acesteia. *Răspunderea administrativă*, în opinia lui Antonie Iorgovan *se manifestă și “dincolo” de cadrul constrângerii administrative*. Fenomenul răspunderii se manifestă, deci, pe *“terenul răului înfăptuit”*, el se determină nemijlocit prin încălcarea unei norme sociale.

Ne-am raliat la opinia lui A. Iorgovan care afirmă că, de lege lata, pot fi identificate trei mari categorii de ilicit administrativ: ilicitul administrativ-propriu-zis, ilicitul contravențional și ilicitul cauzator de prejudicii materiale și morale, în opinia noastră, ceea ce le deosebește este fapta ilicită, cea care de fapt califică încălcarea legii ca fiind o abatere, un delict civil sau o infracțiune și de aici nu a fost decât un pas să analizăm și vinovăția, ca element component al răspunderii. De asemenea s-a realizat o prezentare din punct de vedere istoric a celor trei forme de răspundere administrativă: disciplinară, patrimonială și contravențională, respectiv: concept, trăsături și reglementare legală și constituțională.

În dreptul administrativ am analizat de asemenea, noțiunea de *“culpă de serviciu”*, o culpă anonimă și colectivă care angajează autoritatea și căreia i se impută aceasta. De aceea, realizarea tezei prin prisma teoriei generale a dreptului, ne-a dat fericita ocazie să fim observatorii unui fenomen care se întâmplă în administrație, respectiv pe de o parte nu ne-a mulțumit să privim dreptul doar prin posibilitățile pe care le are de îndeplinit *post festum*, pe *terenul răului deja înfăptuit* așa cum afirma A. Iorgovan, deoarece la acel moment sancțiunea se impune automat ci, această perspectivă a teoriei generale a dreptului ne-a dat ocazia să observăm că dreptul, în domeniul administrativ dar nu numai, are posibilitatea prin conținutul prevederilor sale să contribuie la fundamentarea atitudinii individului față de lege, prin grija asumată față de valorile sociale apărate legal. Astfel că, mergând pe acest fir logic, remarcăm grija deosebită a legiuitorului francez, spre exemplu, pentru protejarea intereselor victimei, după care să urmeze tragerea la răspundere a făptuitorului, asistând în prezent, așa cum s-a afirmat la declinul culpei subiective și la conturarea unei obiectivizări permanente a răspunderii.

Din aceasta perspectivă, o secțiune importantă a fost dedicată astfel, răspunderii administrative în Franța, care a abordat răspunderea din punct de vedere istoric, cu exemplificări, faptele generatoare de responsabilitate: răspunderea pentru culpă (culpa de serviciu și culpa personală) și responsabilitatea fără greșeală; condițiile de angajare ale responsabilității administrative precum și probleme actuale.

În urma analizei pe care am făcut-o am surprins faptul că, evoluția responsabilității în Franța, în domeniul dreptului administrativ a avut la bază două direcții mari, pe de o parte *legea* care a creat posibilitatea de a se despăgubi victimele independent de culpă și *judcătorul* care a admis responsabilitatea. În ceea ce privește sistemul de despăgubire, concluzia doctrinei a fost că acesta este o combinație între sistemul de asigurare care instaurează o solidaritate în raport cu riscul determinat pentru asigurați și garanția acordată de stat în numele solidarității naționale care intervine în subsidiar. Pe baza doctrinei analizate, sus aspectul responsabilității statului, s-a evidențiat de departe o realitate care a dominat Franța. Astfel, în opinia noastră, importanța activității jurisprudenței în materia responsabilității funcționarului public a fost mai mare decât a legii, ceea ce nu reiese din analiza sistemului românesc de drept.

Adeptul teoriilor privind responsabilitatea pentru culpă și pentru risc a fost Marcel Waline, care aprecia că “responsabilitatea colectivităților publice nu poate fi o responsabilitate pentru culpă ci o responsabilitate pentru faptele comise de agenții publici”. În fond, afirma acesta, “responsabilitatea colectivităților publice răspunde în fapt unei obligații de garanție: garantează cetățenii împotriva pagubelor comise de agenții săi în activitatea exercitată.”³

În ceea ce privește *formele răspunderii administrative*, s-a analizat în aceeași manieră fiecare tip de răspundere, având următoarea structură logică: concept, temei legal, forme, particularități. În cazul *răspunderii administrativ-disciplinare*, s-a analizat conceptul de “*funcționar public*” pentru a se ajunge la răspunderea sa specifică, abaterea disciplinară precum și angajarea acestei forme de răspundere care prezintă anumite elemente particulare: comisii de disciplină, sancțiuni disciplinare, cercetare disciplinară, etapa judiciară de contestare etc. Principiul tradițional al separației puterilor și ideea de a face funcționarul public responsabil de greșelile grosiere, domină problematica responsabilității funcționarului public. De asemenea, s-a

---

³ Obligația de garanție se poate referi la riscuri sau la prejudicii.

prezentat și dimensiunea europeană a funcției publice care implică existența Tribunalului Funcției Publice Europene.

În ceea ce privește *răspunderea administrativ-patrimonială*, s-au analizat: conceptul de răspundere, temeiul legal și cele patru forme ale acesteia: răspunderea patrimonială exclusivă a statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare care include analiza principiului independenței justiției și răspunderea magistraților; răspunderea patrimonială a administrației pentru limitele serviciului public; răspunderea solidară a funcționarului și a autorităților publice pentru prejudiciile cauzate prin actele administrative tipice sau asimilate care a preesupus analiza particularităților acesteia și răspunderea autorității publice pentru prejudiciile cauzate prin contracte administrative.

Referitor la *răspunderea administrativ-contravențională*, discuțiile s-au conturat asupra conceptului de “contravenție” și viziunea C.E.D.O. asupra acesteia, respectiv “*faptă de natură penală*”, elementele componente ale acesteia, sancțiuni, procedura contravențională și cauzele care înlătură caracterul contravențional al faptei. Având în vedere toată tipologia *contravenției*, ca faptă care aduce atingere unor valori generice și deci are o latură penală, apreciem că, la nivelul anului 2012 nu se mai poate pune problema revenirii contravenției în sistemul dreptului penal, raportat la evoluția și dezvoltarea societății. Mai mult decât atât, apreciem pe deplin justificate viziunile unor reputeți autori care au anticipat desprinderea contravenției din sfera dreptului penal, apoi alipirea ei la dreptul administrativ, ca ulterior, în prezent să asistăm la conturarea cu precizie a unei ramuri distincte, aceea a dreptului contravențional.

Capitolul al III-lea. Procedurile administrative utilizate în răspunderea administrativă (contencios administrativ) a fost dedicat analizei procedurii contenciosului administrativ sub trei aspecte: subiecte implicate, autorități, reguli de procedură și a prezentării unei selecții a unor studii de caz relevante din practica instanțelor judecătorești.

Au fost prezentate astfel prevederile legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 care reia conținutul prevederilor art. 52 alin. (1) din Constituție; s-a accentuat importanța plângerii prealabile în procedura contenciosului administrativ, arătând că, pe plan european există o reglementare care tratează tocmai acest subiect. Astfel, **Recomandarea Rec. (2001) 9** (adoptată la 05.09.2001) a Comitetului de Miniștri către Statele Membre ale Consiliului Europei asupra modalităților alternative de reglementare a litigiilor între autoritățile administrative și persoanele

private, statuează că, „în principiu, recursul în fața administrației trebuie să fie accesibil subiectului oricărui act și poate avea ca obiect oportunitatea și/sau legalitatea unui act. Sub aspectul procedurii, s-a prezentat faptul că, instanțele competente să judece litigiile de contencios administrativ și fiscal sunt secții specializate de pe lângă tribunale, Curți de Apel, Înalta Curte de Casație și Justiție iar gradele de jurisdicție sunt două: fond și recurs, cu detalierea procedurii de judecată specifice contenciosului administrativ. De asemenea, un alt subiect prezentat s-a referit la procedura de executare a hotărârilor judecătorești și la excepția de nelegalitate.

Partea a treia a tezei prezintă tratarea corelațiilor dintre răspunderea juridică în general și răspunderea în dreptul administrativ, precum și pe analiza dreptului la o bună administrare existent în Uniunea Europeană la acest moment. Aceasta parte este compusă din două capitole: **Capitolul I. Elemente defnitorii ale răspunderii** și **Capitolul II. Regimul juridic aplicabil răspunderii**.

Capitolul I. analizează: *conceptul de răspundere administrativă* în raport cu alte forme ale răspunderii juridice; *cauzele răspunderii* care tratează cele patru elemente componente ale răspunderii: fapta ilicită, vinovăția, raportul de cauzalitate și prejudiciul precum și secțiunea dedicată: *subiectelor răspunderii și responsabilității*. Pentru prima dată asistăm la un moment istoric, în opinia noastră și anume, acela al defnirii vinovăției chiar în cuprinsul noului Codului civil. Până la acest moment, criteriile de apreciere și stabilire în concret a existenței vinovăției se împrumutau din dreptul penal. Această defniție a vinovăției, descrie ambele modalități ale vinovăției, respectiv *intenția și culpa* în art. 16 din partea introductivă a noului Cod civil, astfel: „alin.(1) *Dacă prin lege nu se prevede altfel, persoana răspunde numai pentru faptele sale săvârșite cu intenție sau din culpă*”. **Capitolul II.** *Regimul juridic aplicabil răspunderii* prezintă următoarele aspecte: aprecieri cu privire la diferite regimuri juridice ale răspunderii care cuprinde aspecte precum: sancțiuni, principii, prezumția de nevinovăție dar și elemente particulare: excepția de neconstituționalitate versus excepția de nelegalitate, jurisdicțiile administrative și dreptul la o bună administrare.

Partea a treia a tezei este de fapt cea care punctează cele mai importante probleme de regim juridic ale răspunderii, identificate de noi pe parcursul documentării subiectului, fiind realizată o analiză amplă a noutăților legislative, tratate comparativ: drept civil, drept penal, drept administrativ, surprinzând, atât în ceea ce privește dreptul civil dar și dreptul penal elementele de noutate absolută în sistemul juridic românesc, precum: noi forme de răspundere, sau insistând

asupra condițiilor de angajare ale răspunderii. Un alt exemplu: Noul Cod civil vine cu ceva nou și anume stabilește “*prejudiciul pentru pierderea șansei*”. Pentru analiza *prejudiciului* a fost alocat un spațiu destul de larg în lucrare, punctându-se evoluția legislației dar și a practicii judiciare sub aspectul ambelor forme ale acestuia, respectiv: prejudiciul patrimonial și daunele morale.

În opinia noastră, este un pas important adoptarea noului Cod civil în această viziune, însă dinamica vieții sociale va releva faptul că și acest cod va fi depășit iar, scăpările pe care le-am surprins în ceea ce privește terminologia, vor fi cele care vor da tonul în continuare unei practici neunitare. Nu putem concepe la acest moment ca reglementarea răspunderii juridice din dreptul administrativ să nu fie una originală, cu un regim propriu. Ceea ce se întâmplă acum, împrumuturile ori preluările din procedura civilă, dreptul penal ori dreptul civil sau disciplinar, vor influența negativ dezvoltarea răspunderii administrative, care și așa este o ramură mult mai tânără decât dreptul civil ori dreptul penal.

Ne referim de pildă, așa cum am arătat în partea a doua a tezei, la tratarea răspunderii contravenționale, aplicabilitatea procedurii civile la procedura contravențională sau analiza contravenției sub elementele sale constitutive ori faptele care înlătură caracterul contravențional de la dreptul penal, plus noua viziune a noului Cod penal cumulat cu noua abordare a C.E.D.O. care califică contravenția drept faptă de natură penală. Pe lângă toate acestea, concluzia la care am ajuns este aceea că, dreptul contravențional, deși aparține istoric dreptului penal și actual dreptului administrativ, tendința este de a se contura ca o ramură autonomă cu o fizionomie proprie. De asemenea, răspunderea disciplinară a funcționarilor publici, împarte cel puțin în anumite aspecte, paternitatea procedurii disciplinare, similar cu procedura din dreptul muncii. Și nu în ultimul rând, *răspunderea administrativ patrimonială*, cu cele patru forme ale sale, se îmbină cu răspunderea civilă, atât de mult încât, noul Cod civil își va pune amprenta indirect și asupra dreptului administrativ.

Spre deosebire de răspunderea civilă care este o răspundere subiectivă, în cazul răspunderii puterii publice este greu de răspuns cu certitudine dacă aceasta are un caracter obiectiv sau subiectiv, datorită caracterului său complex. Astfel, ca să răspundem la întrebarea premisă a studiului nostru, dacă în dreptul administrativ răspunderea are caracter subiectiv, sau obiectiv, observăm că răspunsul nu este unul simplu. Se conturează, așa cum, spuneam, o tendință, cel puțin a răspunderii civile tot mai obiectivă, care insistă mai mult asupra protejării

intereselor victimei. Practic, dacă analizăm cele trei forme ale răspunderii din dreptul administrativ, rezultă că răspunsul nu poate fi dat în sensul că răspunderea are caracter subiectiv ori obiectiv, datorită particularităților fiecărui tip de răspundere, nemaivorbind de faptul că răspunderea administrativ-patrimonială se manifestă ea însăși sub ambele forme.

În final, am realizat o sinteză a **concluziilor** care se impun în urma analizei efectuate, precum și, am formulat propriile noastre propuneri de lege ferenda. Una din problemele identificate de noi în acest sens se referă la *lipsa de unitate terminologică a răspunderii și a responsabilității*, lipsă care răzbate indiferent din care unghi am privi abordarea temei noastre: fie din perspectiva teoriei generale a dreptului, unde lucrurile stau, în opinia noastră mult mai bine decât în științele de ramură, fie din perspectiva dreptului administrativ, civil ori penal.

O altă problemă surprinsă se referă la problematica tragerii la răspundere a statului iar explicația pe care noi am dat-o condamnării statului român la C.E.D.O. este aceea că *practica neunitară* este, poate, cea mai importantă cauză a acestui fenomen. Ne-am pus întrebarea, firească de altfel: care sunt cauzele practicii neunitare? Răspunsul l-am găsit în carențele principiului independenței justiției, astfel încât se impune întărirea legislației sub acest aspect, pentru ca magistratii să fie independenți în adevăratul sens al cuvântului, așa cum am explicat în partea a doua a tezei. Nu putem să lăsăm pe umerii judecătorului povara tranșării disputelor particulare, chiar și în absența legii, deoarece progresele înregistrate de știință de multe ori depășesc dreptul, decât dându-i garanții de independență și inamovibilitate. *“Sistemul ideal ar fi acela, cu ajutorul căruia magistratura s-ar putea încredința în mâna celor care dau garanții de onestitate și independență, de inteligență și cunoaștere a legilor”*.⁴

Prezenta teză este astfel, o abordare interdisciplinară a conceptului de răspundere juridică, surprins în mai multe ipostaze, cu tratarea particulară a răspunderii din dreptul administrativ, realizată într-o abordare personală, care are la bază un plan documentat pe care ni l-am fixat și urmărit.

---

⁴ **C.G. Dissescu**, *“Cursul de drept public român- vol.2. Drept constituțional”*, București, 1890, Stabilimentul grafic I.V. Socecu, p.548.

6. Bibliografie

a.) Cursuri, tratate și monografii;

I. Doctrină românească

1. **ALEXANDRU, Ioan**, „*Drept administrativ european*”, Editura Universul Juridic, București, 2008.
2. **ALEXANDRU, I.**, (coord.), „*Dreptul administrativ în Uniunea Europeană. Drept administrativ comparat*”, Ed. Lumina Lex, București, 2007, p.319 și urm.
3. **ALBU, Emanuel**, „*Drept administrativ și știința administrației*”, Editura Fundației “România de Mâine”, București, 2007.
4. **ALBU, Emanuel**, „*Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție- Contencios administrativ 2003*”, Ed.Lumina Lex, București, 2004.
5. **ALBU, I., URSA, V.**, „*Răspunderea civilă delictuală pentru daunele morale*”, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1989.
6. **ALEXANDRESCO, D.**, „*Teoria și practica dreptului civil român în comparație cu legile vechi și cu principalele legi străine*”, Tipografia Națională, 1898.
7. **ANTONIU, G.**, „*Raportul de cauzalitate în dreptul penal*”, Ed Științifică, București, 1968.
8. **ARISTOTEL**, „*Etica Nicomahică*”, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
9. **BARAC, Lidia**, „*Răspunderea și sancțiunea juridică*”, Editura Lumina Lex, București, 1997.
10. **BARAC, Lidia**, „*Elemente de teoria dreptului*”, Editura All Beck, București, 2001.
11. **BĂDESCU, Mihai**, „*Sacțiunea juridică în teoria, filosofia dreptului și în dreptul românesc*”, Editura Lumina Lex, București, 2002.
12. **BĂDESCU, Mihai**, „*Teoria răspunderii și sancțiunii juridice*”, Editura Lumina Lex, București, 2001.
13. **BÂRSAN, Corneliu**, „*Convenția europeană a drepturilor omului, Comentarii pe articole*”, vol. I, Ed. C. H. Beck, București, 2005.
14. **BÂRSAN, G., V, SÂRBU, L., GEORGESCU, B.**, „*Jurisprudența Secției de contencios administrativ și fiscal pe anul 2006*”, semestrul I/ 2006, Ed. Hamangiu, București.
15. **BÂRSAN, G., L., GEORGESCU, B.**, „*Excepția de nelegalitate. Jurisprudența Secției de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție*”, Ed. Hamangiu, București, 2009.
16. **BĂLAN, Emil**, „*Instituții administrative*”, Editura C.H. Beck, București, 2008.
17. **BĂLAN, Emil, VARIA Gabriela, IFTENE, Cristi, TROANȚĂ, Dragoș, VĂCĂRELU, Marius**, „*Dreptul la o bună administrare și impactul său asupra procedurilor administrației publice*”, Ed. Comunicare.ro, Administrație publică, 2010.
18. **BEȘTELIU, Raluca, Miga**, „*Drept internațional public*”, Curs universitar, vol II, Editura C.H. Beck, București, 2008.
19. **BOBOȘ, Gheorghe**, „*Teoria generală a statului și dreptului*”, Editura Didactică și pedagogică, București, 1983.
20. **BOGHIRNEA, Iulia**, „*Teoria Generală a Dreptului*”, Editura Sitech, Craiova, 2010.

21. **BOILĂ, Lacrima, Bianca**, „*Vinovăția, fundament al răspunderii civile, în ambele sale forme, în textele noului Cod Civil ca și în ale celui precedent*”, Dreptul nr. 1/2012.
22. **BOROI, A.** „*Drept penal. Partea generală*”, Ed. All Beck, București, 2008.
23. **BODORONCEA, G., ș.a.**, „*Codul penal adnotat*”, Ed. C.H.Beck, București, 2007.
24. **BOGDĂNESCU, V.,V și colectiv**, „*Deciziile Curții Supreme de Justiție (1990-1992)*, București, 1993 și *Curtea Supremă de Justiție, Buletinul jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1993*”, București, 1994.
25. **BRĂDET, Ioan, Gheorghiu**, „*Istoria Dreptului românesc*”, Editura Tipocrat Brașovia, Brașov, 1994.
26. **BREZOIANU, Dumitru**, „*Drept administrativ român*”, Editura All Beck, București, 2004.
27. **BREZOIANU, Dumitru, OPRICAN, Mariana** „*Administrația publică în România*”, Ed. C.H.Beck, București, 2008.
28. **BREZOIANU, Dumitru, OPRICAN, Mariana**, „*Contenciosul administrativ*”, Editura Universității Titu Maiorescu, București, 2002.
29. **BULAI, Costică**, „*Drept penal. Parte Generală*”, Universitatea din București, Facultatea de Drept, București, 1987.
30. **CARP, Radu**, „*Responsabilitatea ministerială*”, Editura All Beck, București, 2003.
31. **CĂLIN, Dragoș, VASIESCU, Mihaela, COȚOVANU, Paula Andrada, MIHĂIȚĂ, Florin, MILITARU, Ionuț, ZAHARIA, Lucia, BLIDARU, Elena, LĂCĂTUȘU, Roxana, CÎRCIUMARU, Lavinia, RADU, Cristina**, „*Hotărârile CEDO în cauzele împotriva României vol VI, 2010, Analiză. Consecințe. Autorități potențial responsabile*”, Editura Universitară, București, 2011.
32. **CĂLINOIU, C., VEDINAȘ, V.**, „*Teoria funcției publice comunitare*”, Ed. Lumina Lex, București, 2000.
33. **CERNEA, Emil, MOLCUȚ, Emil**, „*Istoria statului și dreptului românesc*”, Ed. Universul Juridic, București, 2004.
34. **CETERCHI, Ioan, LUBURICI, Momcilo**, „*Teoria generală a statului și dreptului*”, vol. II, TUB, 1977.
35. **CETERCHI, Ioan, CRAIOVAN, Ioan**, „*Introducere în teoria generală a dreptului*”, Editura All, București, 1993.
36. **CETERCHI, Ioan**, (coord.), „*Istoria dreptului românesc*”, vol II, Partea I, Ed. Academiei București, 1984.
37. **CILIBIU, Octavia, Maria**, „*Justiția Administrativă și contenciosul administrativ-fiscal*”, Ed. Universul Juridic, București, 2010.
38. **CIOBANU, D.**, „*Introducere în studiul dreptului*”. Curs, Universitatea Ecologică, Facultatea Drept, București, 1990.
39. **CIOBANU, V., M.**, „*Tratat teoretic și practic de procedură civilă*”, Ed. Național, București, vol I., 1997.
40. **CLIPA, Cristian**, „*Drept administrativ. Teoria funcției publice*”, Ed. Hamangiu, București, 2011.
41. **CLIZA, Marta, Claudia**, „*Drept administrativ. Partea II*”, Ed. Prouniversitaria, București, 2011.
42. **CLIZA, Marta, Claudia**, „*Drept administrativ. Partea I*”, Ed. Universul Juridic, București, 2011.

43. **CLIZA, Marta, Claudia, ȘTEFAN, Elena, Emilia**, „*Drept administrativ I*”, Suport de Curs pentru ID, Ed. Prouniversitaria, București, 2011.
44. **CLIZA, Marta, Claudia, ȘTEFAN, Elena, Emilia**, „*Drept administrativ II*”, Suport de Curs pentru ID, Ed. Prouniversitaria, București, 2012.
45. **CONSTANTINESCU, A.**, „*Dărilor în secolele XIV-XVI în țările române*”, București, 1973.
46. **CONSTANTINESCU, M., MURARU, I, IORGOVAN, A**, „*Revizuirea Constituției, Explicații și comentarii*”, Editura Rosetti, București, 2003.
47. **CONSTANTINESCU, M., IORGOVAN, A., MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.,S.**, „*Constituția României revizuită- comentarii și explicații*”, Ed.All Beck, București, 2004.
48. **CONSTANTINESCU, M., DELA NU,I, IORGOVAN, A, MURARU, VASILESCU, Fl., VIDA, I.**, „*Constituția României - comentată și adnotată*”, Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 1992.
49. **CORBEANU, Ion**, „*Drept administrativ*, Ediția a – II-a, Ed Lumina Lex, București, 2010.
50. **COSMOVICI, P.**, „*Contribuții la studiul culpei civile cu specială privire asupra culpei în contractele economice*”, Ed. Științifică, București, 1960.
51. **COSTIN, M., N.**, „*Răspunderea juridică în dreptul RSR*”, Editura Dacia Cluj, Cluj Napoca, 1974.
52. **CRAIOVAN, Ion**, „*Filozofia dreptului*”, Editura All Beck, București, 1998.
53. **CRAIOVAN, Ion**, „*Teoria generală a dreptului*”, Editura Sylvy, Craiova, 1999.
54. **CRAIOVAN, Ion**, „*Teoria generală a dreptului*”, Editura Militară, București, 1997.
55. **CRAIOVAN, Ion**, „*Tratat elementar de teoria generală a dreptului*”, Editura All Beck, București, 2001.
56. **CRAIOVAN, Ion**, „*Tratat de teoria generală a dreptului*”, Editura Universul Juridic, București, 2007.
57. **CRISTUȘ, N.**, „*Răspunderea contravențională, Practică judiciară*”, ed.a doua, Ed. Hamangiu, 2011.
58. **DABU, Valerică**, „*Răspunderea juridică a funcționarului public*”, Editura Global Lex, București, 2007.
59. **DABU, Valerică**, „*Responsabilitatea juridică a funcționarilor publici (Teză de doctorat)*”, Academia de poliție Alexandru Ioan Cuza-Facultatea de Drept, București, 1998.
60. **DĂNIȘOR, Dan, Claudiu, DOGARU, Ion, DĂNIȘOR, Gheorghe**, „*Teoria generală a dreptului*”, ediția 2, Editura C.H.Beck, București, 2008.
61. **DEACONU, Ștefan**, „*Răspunderea penală a membrilor Guvernului*”, în studii Juridice, „*Răspunderea în dreptul constituțional*”, E. S. Tănăsescu (coord),ș.a., Ed. CH. Beck, București, 2007
62. **DELEANU, Ion**, „*Instituții și proceduri constituționale*, Editura C.H. Beck, București, 2006.
63. **DELEANU, Ion**, „*Ficțiunile juridice*,” Ed. All Beck, București, 2005.
64. **DELEANU, Ion**, „*Drepturile subiective și abuzul de drept*”, Editura Dacia, Cluj, 1988.
65. **Dicționarul enciclopedic român**, vol. IV, Editura Politică, București, 1966.
66. **DISSESCU, C., Constantin**, „*Noua Constituție a României*”, Institutul Social Român, Editura Cultura națională, București, 1922.
67. **DISSESCU, C., G.**, „*Curs de drept public român*”, vol III, „*Drept administrativ*”, Stabilimentul Grafic, I.V. Socec, București, 1891.

68. **DISSESCU, C., G.**, „*Drept public român*”, vol.3, 1890, București, Stabilimentul grafic I. V. Socecu, Lecțiunea LVIII, „*Materiile administrative*”.
69. **DJUVARA, Mircea**, „*Drept și sociologie*”, I.S.D., București, 1936.
70. **DJUVARA, Mircea**, „*Teoria generală a dreptului. Drept rational, izvoare și drept pozitiv*”, Ed. All Beck, București, 1999.
71. **DOBRINOIU, V., NISTOREANU, Ghe. Nistoreanu, I., PASCU, BOROI, A., MOLNAR, I., LAZĂR, V.**, „*Drept penal. Parte generală*”, Ed. Europa Nova, București, 1999.
72. **DOGARU, I., DRĂGHICI, P.**, „*Teoria generală a obligațiilor*”, Ed. Științifică, București, 1999.
73. **DONGOROZ, Vintilă**, „*Drept penal*”, București, 1939.
74. **DONGOROZ, V., KAHANE, S., OANCEA, I., FODOR, I., ILIESCU, N.**, „*Înlocuirea răspunderii penale pentru unele infracțiuni cu răspunderea administrativă sau disciplinară*”, Ed. Academiei, București, 1957.
75. **DRAGOMIR, Florentina**, „*Răspunderea penală a magistratului*”, Editura C.H.Beck, București, 2011.
76. **DRAGOȘ, Dacian, Cosmin**, „*Legea contenciosului administrativ. Comentarii și explicații*”, Ed All Beck, București, 2005.
77. **DRĂGANU, Tudor**, „*Drept constituțional și instituții politice-tratat elementar*”, vol.1, Editura Lumina Lex, București, 2000.
78. **DRĂGANU, Tudor**, „*Drept constituțional*”, 1972.
79. **DRAGOȘ, Dacian, Cosmin**, „*Legea contenciosului administrativ. Comentarii și explicații*”, Ed All Beck, București, 2005.
80. **DRĂGANU, Tudor**, „*Introducere în teoria și practica statului de drept*”, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992.
81. **DRĂGANU, Tudor**, „*Actele administrative și faptele asimilate lor, supuse controlului judecătoresc potrivit Legii nr. 1/1967*”, Ed. Dacia, 1970.
82. **DUȚU, M.**, „*Dreptul mediului*”, Ed. Gamian, București, 1993.
83. **ELIESCU, Mihail**, „*Răspunderea civilă delictuală*”, Editura Academiei RSR., București, 1972.
84. **FILITTI, I. C.**, „*Proiectul cărvunarilor și alte proiecte de reforme ale boierilor moldoveni în aprilie-iulie 1822*”, în „*Opere alese*”, Ed. Eminescu, București, 1985.
85. **FLOREA, Mihai**, „*Responsabilitatea acțiunii sociale*”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.
86. **FUAREA, Augustin**, „*Manualul Uniunii Europene*”, Editura Universul Juridic, București, 2010.
87. **GEORGESCU-BANC, A.**, în colectiv, „*Noul Cod civil. Note. Corelații. Explicații*”, Ed. C.H. Beck, București, 2011.
88. **GILIA, Claudia**, „*Sistemul politico-administrativ al Republicii Federale Germania, Sisteme politico-administrative-europene*”, în coautorat cu **Ioan, ALEXANDRU, IVANOFF, VASILE, Ivan**, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2007.
89. **GIURGIU, Narcis**, „*Răspunderea și sancțiunea de drept penal*”, Editura Neuron, Focșani, 1995.
90. **GHIMPU, S., ȚICLEA, Al**, „*Dreptul muncii*”, Casa de editură și presă Șansa SRL., București, 1995.
91. **GHIMPU, S. și colectiv**, „*Dreptul la muncă. Codul muncii comentat și adnotat*”, Ed. Politică, București, 1988.

92. **GHIMPU, Sanda, MARICA, Petru, FLORESCU, Maria**, „*Mijloace juridice de întărire a disciplinei muncii, în lucrarea colectivă, Rolul și funcțiile dreptului în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate*”, Ed. Academiei, București, 1974.
93. **GROZA, Laurențiu, PĂRĂUȘANU, Gheorghe**, „*Reglementarea sancționării contravențiilor*”, Ed. Științifică, București, 1973.
94. **GIURGIU, L., SEGĂRCEANU, A., ZAHARIE, C., G.**, „*Drept administrativ*”, ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Sylvi, București, 2002.
95. **GUȚAN, Manuel** „*Istoria administrației publice românești*”, Ed. Hamangiu, București, 2006.
96. **GUȚAN, Manuel**, „*Istoria administrației publice locale în statul român modern*”, Ed. All Beck, București, 2005.
97. **HAMANGIU, C., ROSETTII- BĂLĂNESCU, I., BĂICOIANU, Al.**, „*Tratat de drept civil român*”, vol II, Editura All Beck, București, 2002.
98. **HEGEL, G., W., F.**, „*Principiile filozofiei dreptului*”, Editura Academiei, București, 1969.
99. **D 'HOLBACH, Paul, Henri**, „*Sistemul naturii sau despre legile lumii fizice și ale lumii morale*”, Paris, 1770.
100. **HOTCA, Mihai, Adrian**, „*Drept contravențional. Partea Generală*”, București, Ed. Editas, 2003.
101. **HOTCA, Mihai, Adrian**, „*Regimul juridic al contravențiilor*”, Ed. C.H. Beck, București, 2003.
102. **HOTCA, Mihai, Adrian, LUPAȘCU, Dan, DAMASCHIN, Mircea, JARKA, ONICA, Beatrice**, „*Unificarea practicii judiciare și armonizarea cu jurisprudența CEDO, imperativ al înfăptuirii justiției: propuneri legislative privind asigurarea unei practici judiciare unitare.*” Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2010.
103. **HOTCA, M., A.**, „*Noul Cod penal și codul penal anterior*”, Editura Hamangiu, București, 2009.
104. **IANCU, Gheorghe**, „*Proceduri constituționale, Drept procesual constituțional*”, București, Editura Monitorul Oficial, 2010.
105. **IOFFE, O., S.**, „*Răspunderea în dreptul civil sovietic*”, Ed. Științifică, București, 1956.
106. **IONESCU, Cristian**, „*Tratat de drept constituțional contemporan*”, ediția 2, Editura C.H. Beck, București, 2008.
107. **IONESCU, Cristian**, „*Drept constituțional comparat*”, Editura C.H. Beck, București, 2008.
108. **IONESCU, Cristian**, „*Analiza fundamentelor teoretice și politice ale controlului parlamentar. Studii de drept comparat*”, în „*Liber Amicorum Ioan Muraru*”, Editura Hamangiu, București, 2006.
109. **IONESCU, Cristian**, „*Contencios constituțional*”, Editura Universul Juridic, București, 2010.
110. **IORGOVAN, Antonie**, „*Tratat de drept administrativ*”, vol II, Editura All Beck, București, 2001.
111. **IORGOVAN, Antonie**, „*Tratat de drept administrativ*”, Editura Nemira, București, 1996.
112. **IORGOVAN, Antonie, GILESCU, Valentina**, „*Drept administrativ și știința administrației*”, București, TUB, 1986.

113. **IORGOVAN, Antonie**, „Răspunderea contravențională”, Teză de doctorat, Universitatea din București, 1979.
114. **IORGOVAN, Antonie**, „Drept administrativ, Tratat elementar”, vol III, București, Editura Proarcadia, 1993.
115. **IORGOVAN, Antonie**, „Drept constituțional și instituții politice, Teorie generală”, Editura Galeriile J.L. Calderon, București, 1994.
116. **IORGOVAN, A.**, „Noua lege a contenciosului administrativ. Geneză, explicații și jurisprudență”, ed. a-2-a, Ed. Kulussys, București, 2006.
117. **IORGOVAN, Antonie**, „Tratat de drept administrativ”, vol II, ed. 4, Ed. All Beck, București, 2005.
118. **IORGOVAN, Antonie**, „Răspunderea contravențională. Teză de doctorat”, București, 1979.
119. **IORGOVAN, Antonie**, „Tratat de drept administrativ” vol. II, Ed. All Beck, București, 2002.
120. **IORGOVAN, Antonie**, „Drept administrativ II”, Editura Atlas Lex, București, 1994.
121. **IORGOVAN, Antonie**, „Drept administrativ. Tratat elementar”, Ed. Actami, București, 1994.
122. **IORGOVAN, A, VIȘAN, Liliana, CIOBANU, Alexandru, Sorin, PASĂRE, Diana, Iuliana** „Legea contenciosului administrativ (Legea nr.554/2004), cu modificările și completările la zi, Comentariu și jurisprudență”, Editura Universul Juridic, București, 2008
123. **IONESCU, R.**, „Drept administrativ”, Editura didactică și pedagogică, București, 1970.
124. **IOVĂNAȘ, I.**, „Considerații teoretice cu privire la răspunderea administrativă”, Teza de doctorat, Cluj, 1968.
125. **IOVĂNAȘ, I.**, „Drept administrativ și elemente ale științei administrației”, Ed. Didactică și Pedagogică, București 1997.
126. **IVAN, Stelian**, „Răspunderea juridică a polițistului”, Ed. Hiparion, Cluj, 1997.
127. **KOGĂLNICEANU, M.**, „Ordinul nr.9827 din 3 mai 1860”, reprodus integral în lucrarea lui **NICOLAU, V.C.**, „Priviri asupra vechei organizări administrative a Moldovei”.
128. **LAZĂR, Rozalia-Ana**, „Legalitatea actului administrativ”, Editura All Beck, București, 2004.
129. **LUPU, Gh., AVORNIC, Gh.**, „Teoria generală a dreptului”, Editura Lumina, Chișinău, 1997.
130. **MANDA, Corneliu**, „Drept administrativ. Tratat elementar”, ediția a III-a, Ed. Lumina Lex, București, 2002.
131. **MANDA, Corneliu, BANCIU, Doina, MANDA, Cezar**, „Administrația publică și cetățeanul. Autorități. Informație publică”, Ed. Tehnică, București, 1997.
132. **MARX-ENGELS**, „Opere alese în două volume”, vol II, Ed. Politică, București, 1967.
133. **MAZILU, Dumitru**, „Teoria generală a dreptului”, Editura All Beck, București, 1999.
134. **MIHAI, C. Gheorghe**, „Fundamentele dreptului, Teoria răspunderii juridice”, vol. V, Ed. C.H. Beck, București, 2006.
135. **MIHAI, Gheorghe, MOTICA, Radu, I.**, „Fundamentele dreptului, Optima Justitia”, Editura All Beck, București, 1999.
136. **MITRAHE, C.**, „Drept penal român. Partea Generală”. București, Ed. Universul Juridic, 2007.
137. **MOTICA, Radu, I., MIHAI, Gheorghe**, „Teoria generală a dreptului”, Editura All Beck, București, 2001.

138. **MOTICA, Radu, I., MIHAI, Gheorghe,** „*Teoria generală a dreptului*”, Editura All Beck, București, 2001.
139. **MOLCUȚ, Emil, OANCEA, Dan,** „*Drept Roman*”, Casa de Editura și Presă Șansa SRL, București, 1993.
140. **LUBURICI, Momcilo,** „*Teoria generală a dreptului*”, Editura Oscar Print, București, 1998.
141. **MIHALCEA, Ion,** „*Valențele creatoare ale tehnicii dreptului*”, Ed. Conphys, Râmnicu-Vâlcea, 2000.
142. **MIRCEA, I.,** „*Temeiul răspunderii penale în R.S.R.*” Ed.Științifică și Enciclopedică, București, 1987.
143. **MREJERU, Theodor, ALBU, Emanuel, VLAD,Adrian,** „*Jurisprudența Curții Supreme de Justiție, Contencios administrativ.2002*”, Ed. Lumina Lex, București, 2003,
144. **MREJERU, Theodor, ALBU, Emanuel, VLAD,Adrian,** „*Jurisprudența Curții Supreme de Justiție-Contencios administrativ 2000*”, Editura Monitorul Oficial, București, 2001.
145. **MREJERU, Theodor, ALBU, Emanuel, VLAD,Adrian,,** „*Jurisprudența Curții Supreme de Justiție, Contencios administrativ.2002*”, Ed. Lumina Lex, București, 2003,
146. **MURAU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena, Simina,** „*Drept constituțional și instituții politice*”, vol.1, ed.a-12-a, Ed. All Beck, București, 2005.
147. **MURAU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena, Simina,** „*Drept constituțional și instituții politice*”, ed.12, vol.2, Ed. CH.Beck, 2006.
148. **MURARU, Ioan,** „*Interpretarea dispozițiilor constituționale privind răspunderea Șefului de stat în România*”, Studii Juridice, „*Răspunderea în dreptul constituțional*, TĂNĂSESCU, E. S. coord, ș.a, Ed. CH. Beck, București, 2007.
149. **MURARU, Ioan,** „*Avocatul Poporului-instituție de tip ombudsman*”, Editura C.H.Beck, București, 2004.
150. **MURARU, Ioan, IANCU,Gheorghe, PIVNICERU, Mona-Lisa, POPESCU, Corneliu, Liviu,**„*Constituțiile Române, Texte. Note. Prezentare comparativă*”, Regia autonomă Monitorul Oficial, București, 1993.
151. **MOROIANU, Ghe.,** „*Statutul profesiilor liberale*”, Ed. Universul Juridic, București, 2008.
152. **NASCHITZ, Anita, M.,** „*Teorie și practică în procesul de creare a dreptului*”, Editura Academiei, București, 1969.
153. **NEDELCU, Iulian. M.,** „*Drept administrativ și elemente de știința administrației*”, Cap. V. „*Personalul din administrația publică*”, Ed. Universul Juridic, București, 2009.
154. **NEGOIȚĂ, Alexandru,** „*Drept administrativ și elemente de știința administrației*”, T.U. București, 1981.
155. **NEGOIȚĂ, Alexandru,** „*Drept administrativ și știința administrației*”, Editura Atlas Lex, București, 1993.
156. **NEGOIȚĂ, Alexandru,** „*Drept administrativ*”, El Sylvi, București, 1996.
157. **NEAGU, Ion** „*Drept procesul penal. Tratat*”, Editura Global Lex, București, 2002.
158. **NEAGU, Ion,** „*Tratat de drept procesual penal. Partea specială*”, Ed.Global Lex, București, 2008.
159. **NEAGU, Luiza,** „*Suspendarea Executării actului administrativ.Practică judiciară*”, Ed.Hamangiu, București, 2009.
160. **NEGULESCU, Paul, ALEXIANU, G.,** „*Tratat de drept public*”, vol.I, Casa Școalelor, București, 1942.

161. **NEGULESCU, Paul**, „*Tratat de drept administrativ*”, vol.I, “*Principii generale*”, ediția a IV-a, Institutul de arte grafice, Ed. Marvan, București, 1934.
162. **NEGULESCU, Paul**, „*Curs de drept constituțional român*”, București, 1927, Editat de Alex. Th. Doicescu, ținut la Universitatea București.
163. **OANCEA, I.**, „*Noțiunea răspunderii penale*”, Analele Universității București, Seria Științe sociale și Juridice nr.6/1959.
164. **OROVEANU, Mihai** „*Tratat de drept administrativ*”, ediția a-II-a revăzută și adăugită, Editura Cerma, București, 1998.
165. **PAPADOPOL, V., POPOVICI, M.**, „*Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980*”, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982.
166. **PĂTULEA, V., ȘERBAN, Stelu, MARCONESCU, Gabriel, Ioan**, „*Răspundere și responsabilitate socială și juridică*”, Ed. Șt. și Enciclopedică, București, 1988.
167. **PETRESCU, Rodia, Narcisa**, „*Drept administrativ*”, Ed. Hamangiu, București, 2011.
168. **PETRESCU, Rodia, Narcisa**, „*Drept administrativ*”, Ed. Hamabgiu, București, 2009.
169. **PETRESCU, Rodia, Narcisa**, „*Drept administrativ*”, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2004
170. **PLATON**, „*Omul politic*”, în *Opere*, vol. VI, Ed.Științifică și enciclopedică, București, 1989.
171. **POENARU, Iulian**, „*Modificarea Codului penal. Legea nr.6/1973*”, Ed. Științifică, București, 1973.
172. **POENARU, Iulian**, „*Regimul juridic al contravențiilor*”, Editura Lumina Lex, București, 2002.
173. **PODARU, Ovidiu, CHIRIȚĂ, Radu**, „*Regimul juridic al contravențiilor*”, Ed. Hamangiu, București, 2011.
174. **POP, LIVIU**, „*Contribuții la studiul obligațiilor civile*”, Ed, Universul Juridic, București, 2010.
175. **POP, LIVIU**, „*Teoria generală a obligațiilor*”, Ed. Lumina Lex, București, 2000.
176. **POPA, Irineu**, „*Substanța morală a dreptului*”, București, Editura Universul Juridic, 2009.
177. **POPA, I.**, „*Tratat privind profesia de magistrat în România*”, Editura Universul Juridic, București, 2007.
178. **POPA, Nicolae**, „*Prelegeri de sociologie juridică*”, Facultatea de Drept-Universitatea București, 1983.
179. **POPA, Nicolae**, „*Teoria Generală a Dreptului*”, Editura Actami, București, 1988.
180. **POPA, Nicolae**, „*Teoria Generală a Dreptului*”, Editura Proarcadia, București, 1993.
181. **POPA, Nicolae**, „*Teoria Generală a dreptului*”, ediția 3, Editura C.H Beck, București, 2008.
182. **POPA, Nicolae**, „*Teoria generală a dreptului*”, Ed. All Beck, București, 2002,
183. **POPA, Nicolae, EREMIA, M. ,C., CRISTEA,S.**, „*Teoria generală a dreptului*”, ed a II-a revizuită și adăugită, Ed.All Beck, București, 2005.
184. **POPESCU, Dumitra, NĂSTASE, Adrian, COMAN, Florian**, „*Drept internațional public*”, Casa de editură și presă Șansa SRL, București, 1994.
185. **POPESCU, Sofia**, „*Teoria generală a dreptului*”, Editura Lumina Lex, București, 2000.
186. **POPESCU, Roxana, Mariana** „*Introducere în dreptul Uniunii Europene*”, Editura Universul Juridic, București, 2011.

187. **POSTELNICU, Romeo, Paul**, „Statutul funcționarului public”, Ed. Universitară Carol Davila, București, 2006.
188. **PREDA, Mircea**, „Tratat elementar de drept administrativ român”, Editura Lumina Lex, București, 1996.
189. **PREDA, Mircea**, „Curs de drept administrativ, Partea Generală, cu sinteze tematice”, Casa Editorială Calistrat Hogaș, București, 1995.
190. **PREDA, Mircea**, „Tratat elementar de drept administrativ român”, Ed. Lumina Lex, București, 1999.
191. **PREDA, Mircea**, „Drept administrativ, Partea generală”, Ediția a III-a, Ed.Lumina Lex, București, 2004.
192. **PRISĂCARU, Valentin**, „Tratat de drept administrativ, Partea Generală”, Editura Lumina Lex, București, 1993.
193. **PRISĂCARU, V., I.**, „Tratat de drept administrativ roman, partea generală”, ediția a II-a revazută și adăugită, Editura ALL, București, 1996.
194. **PRISĂCARU, Valentin**, „Tratat de drept administrativ român, partea generală”, Ediția a III-a revazută și adăugită de autor, Editura Lumina Lex, București, 2002.
195. **PIVNICERU, M.M., SUSANU, P., TUDORACHE, D.**, „Contravenția.Îndrumar teoretic și practic”, Institutul European, Iași, 1997.
196. **PUIE, Oliviu**, „Contenciosul administrativ”, vol II, Ed. Universul Juridic, București, 2009.
197. **RALEA, Mihai, HARITON, T.**, „Sociologia succesului”, București, Ed. Științifică, 1962.
198. **RARINCESCU, C.,G.** „Curs de Drept Constituțional,” București , 1940.
199. **RARINCESCU, Constantin** „Contenciosul administrativ român”, Ed. Universală Alcalay& Co, București, 1937.
200. **RĂDULESCU, Andrei**, „Noua Constituție a României”, 23 de prelegeri publice organizate de Institutul Social Român, Tiparul Cultura Națională, București - 1922,
201. **RÎCIU, Iuliana**, „Procedura contenciosului administrativ”, Ed.Hamangiu, București, 2009.
202. **SANTAI, Ioan** „Drept administrativ și știința administrației”, vol II, Editura Alma Mater, Sibiu, 2009.
203. **SANTAI, Ioan**, „Drept administrativ și știința administrației”, volumul II, Editura RISOPRINT, Cluj-Napoca, 2002.
204. **SĂRARU, Cătălin, Silviu** „Contractele administrative”, Ed. C.H.Beck, 2009.
205. **SLĂNICEANU, Ion, Popescu**, „Teoria funcției publice”, Editura Evrika, Brăila, 1999.
206. **SPINOZA**, „Tratatul teologico-politic”, Ed. Științifică, București, 1960.
207. **STOICA, Stelian**, „Etica durkheimistă”, Ed. Științifică, București, 1979.
208. **STĂTESCU, C., BÂRSAN, C.**, „Drept Civil: Teoria Generală a Obligațiilor”, București, Ed. All, 1993.
209. **STĂTESCU, C., BÂRSAN, C.**, „Drept Civil: Teoria Generală a Obligațiilor”, București, Ed. All Beck,1994.
210. **STĂTESCU, C., BÂRSAN, C.**, „Drept Civil, Teoria Generală a Obligațiilor”, București, Ed. All Beck,1997.
211. **STĂTESCU,C., BÂRSAN, C.**, „Drept civil.Teoria generală a obligațiilor”, Ed. All Beck, București, 2002.

212. **STĂTESCU, C., BÂRSAN, C.**, „*Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*”, Ed. Hamangiu, București, 2008.
213. **STRETEANU, Fl.**, „*Tratat de drept penal, Partea generală*”, Ed. C.H.Beck, București, 2008.
214. **STOENESCU, I., ZILBERSTEIN, S.**, „*Drept procesual civil. Teoria generală*”, E.D.P., București, 1983.
215. **ȘTEFAN, Elena, Emilia**, „*Manual de drept administrativ, Partea I, Caiet de seminar*”, București, Editura Pro Universitaria, 2010.
216. **ȘTEFAN, Elena, Emilia**, „*Manual de drept administrativ . Partea I*”, București, Ed.Universul Juridic, 2011.
217. **ȘTEFAN, Elena, Emilia**, „*Manual de drept administrativ. Partea II*”, București, Ed.Universul Juridic, 2012.
218. **ȘTEFĂNESCU, Ion, Traian**, „*Dreptul muncii*”, Ed. Didactică și Pedagogică R.A, București, 1996.
219. **ȘTEFĂNESCU, Ion, Traian**, „*Disciplina muncii și răspunderea disciplinară*”, Ed. Academiei București, 1979.
220. **ȘTEFĂNESCU, Ion, Traian**, „*Dreptul muncii*”, Ed. Lumina Lex, București, 1997.
221. **ȘTEFĂNESCU, Ion, Traian**, „*Tratat de dreptul muncii*”, vol. II, Editura Lumina Lex, București, 2003.
222. **URSUȚA, Mircea**, „*Procedura contravențională*”, Ed.Universul Juridic, București, 2009.
223. **TABĂRĂ, V.**, „*Dezvoltarea capacității administrative*”, Ed. C.H.Beck, București, 2012.
224. **TARANGUL, E., D.**, „*Tratat de drept administrativ român*”, Tiparul Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1944.
225. **TANOVICEANU, I.**, „*Tratat de drept și procedură penală*”, ed a II-a, vol II, Curierul Judiciar, București, 1924.
226. **TEODORESCU, A.**, „*Noțiuni de drept administrativ*”, Tipografia Eminescu, București, 1915.
227. **TOFAN, Dana, Apostol**, „*Instituții administrative europene*”, Editura C.H.Beck, București, 2006.
228. **TOFAN, Dana, Apostol**, „*Principiile comune aplicabile administrației publice în țări ale Uniunii Europene și în România*”, în Liber Amicorum Ioan Muraru, Ed.Hamangiu, București, 2006
229. **TOFAN, Dana, Apostol**, „*Puterea discreționară și excesul de putere al autorităților publice*”, Ed. All Beck, București, 1999.
230. **TOFAN, Dana, Apostol**, „*Drept administrativ*”, vol II, Ed. All Beck, București, 2004.
231. **TRĂILESCU, Anton**, „*Drept administrativ-Tratat Elementar*”, Ed. All Beck, București, 2002; 2004 .
232. **TRĂILESCU, Anton**, „*Drept administrativ*”, Ediția 3, Ed. C.H.Beck, București, 2008.
233. **ȚICLEA, Alexandru**, „*Reglementarea contravențiilor*”, ediția a III-a, revăzută și adăugită, Ed. Lumina Lex, București, 2003.
234. **ȚICLEA, Alexandru, TĂRĂCILĂ, Ioan, Doru, NIȚĂ, Stan, Ion, CONSTANTIN, Rujoiu, MARIN, Corbu**, „*Răspunderea contravențională*”, Ed. Atlas Lex, București, 1996.
235. **ȚICLEA, Alexandru**, „*Reglementarea contravențiilor*”, ed a V-a, Editura Lumina Lex, București, 2007.

236. **VALEA, Daniela**, „Sistemul de control al constituționalității legilor”, Editura Universul Juridic, București, 2010.
237. **VASILESCU, Benonica**, „Drept administrativ”, ed. a.II-a, Ed Universul Juridic, București, 2011.
238. **VERDEȘ, Eugenia, Carmen**, „Răspunderea juridică. Relația dintre răspunderea civilă delictuală și răspunderea penală”, Editura Universul Juridic, București, 2011.
239. **Del VECCHIO, Giorgio**, „Justiție și drept”, traducere de Constantin Drăgan, (București, Tipografia Curierul Judiciar S.A. Str. Artei 5, 1937, traducere după broșura: *Giustizia e diritto-Seconda edizione-Roma, Tipografia Agestiniiana 1934. Extras din Actele celui de-al VIII-lea Congres de filozofie, Roma, 1933.*
240. **VEDINAȘ, Verginia**, „Statutul funcționarului public. Trăsături caracteristice. Similitudini și diferențieri față de statutul angajatului (Teza de doctorat)”, Universitatea București, Facultatea de Drept, București, 1998.
241. **VEDINAȘ, Verginia**, „Statutul funcționarului public”, Ed. Nemira, București, 1998.
242. **VEDINAȘ, V., CĂLINOIU, C.**, „Statutul funcționarului public european”, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2007.
243. **VEDINAȘ, Verginia**, „Drept administrativ și instituții politico-administrative”, Editura Lumina Lex, București, 2002.
244. **VEDINAȘ, Verginia**, „Drept administrativ”, Editia a-V-a, revăzută și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2009.
245. **VEDINAȘ, Verginia**, „Statutul juridic al funcționarului public parlamentar”, Ed. Universul Juridic, București, 2006.
246. **VEDINAȘ, Verginia**, „Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici-comentată”, Ed. Lumina Lex, ediția a III-a revizuită și adăugată, București, 2004.
247. **VERMEULEN, Jean**, „Curs de drept administrative”, editat de Societatea Studenților în Drept, Universitatea București, 1941.
248. **VERMEULEN, Jean**, „Curs de drept administrativ, anul II Licență”, Ed Cultura Poporului, București, 1939.
249. **VOICU, Costică**, „Teoria generală a dreptului”, ed. a-III-a, Ed. Sylvi, București, 2001.
250. **VOICU, C.**, „Teoria generală a dreptului”, București, Ed. Universul Juridic, 2009.
251. **VRABIE, C., POPESCU, S.**, „Teoria generală a dreptului”, Iași, 1993.
252. **ZAMFIRESCU, Vasile, Dem**, „Etică și etologie”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
253. **ZILBERSTEIN, S., CIOBANU, V., M** „Tratat de executare silită”, Ed. Lumina Lex, București, 2001.
254. **ZLĂTESCU, Victor, Dan**, „Introducere în legistica formală. Tehnica legislativă”, Editura Oscar Print, 1996, București.

II. Doctrină străină

1. **AUBY, J.M., AUBY, J.B.**, „Institutions administratives. Organisation generale. Contentieux administratif. Interventions de l'administration dans l'economie. Prix. Planifications. Amenagement du territoire”, ed. a VII-a, Ed. Dalloz, Paris, 1996.
2. **AUBY, J.M., AUBY, J.B., JEAN-PIERRE, D., TAILLEFAIT, A.**, „Droit de la fonction publique. Etat. Collectivites locales. Hospitaux”, 5^e ed, Dalloz, Paris, 2005.
3. **BECARIA, Cezare**, „Dei delitti e della pene”, Livorno, 1764.
4. **BLOCH, Marc**, „La societe feudale”, Einaudi, Torino, 1976.

5. **DU BOYS, A.**, „*Histoire des peuples anciennes*”, Paris, 1845.
6. **BRATUSIA, S., I., SOMOSCENCO, I.,S.**, “*Obsceaia teoria sovetskogo prava*”, Moscova, 1966.
7. **BREWER- CARIAS, A., R.**, „*Les principes de la procedure administrative non contentieuse. Etudes de droit compare (France, Espagne, Amerique Latine), collection Science et Droit Administratif, Economica*” , Paris, 1992.
8. **BOULOUIS, J.**, „*Droit institutionnel de l’Union Europeenne*”, ed.IV-a, Ed. Montchrestien, Paris, 1997.
9. **BURGOL, Maurice**, „*Droit administratif l’action administrative*”, Mass et. Cc.Editeurs, Paris, 1972.
10. **CALMETTE, Joseph**, „*Le monde feodal*”, Nouvelle edition Clio, Presses Universitaire de France, Paris, 1951.
11. **CAPITANT, Henri**, „*Vocabulaire juridique*”, Paris, Les Presses Universitaires de France, 1936.
12. **CARBONNIER, J.**, „*Sociologie Juridique*”, Presses Universitaires de France 2 edition, Paris, 2004.
13. **CARBONNIER, J.**, „*Droit civil. Les biens. Les obligations*”, Ed. Quadrige/Puf, Paris, 2004.
14. **CARREAU, D.**, „*Droit international*”, Paris, Pedonne, 1986.
15. **CORBIERE, P.,H.**, „*Le droit prive administratif et pubic dans ses rapports avec conscience*”, Editeur Martin-Beaupre, 1867.
16. **CHAPUS, Rene**, “*Droit administratif*”, Montchrestien, Paris, 1988, tome II, p.978,
17. **COLLIARD, C.,-A.**, “*Le préjudice dans la responsabilité administrative*”, thèse, Dalloz, Paris, 1938.
18. **DARCY,G. , PAILLET, M.**, „*La responsabilite administrative*”, în *Droit public*, Tome 2, 3 ed., sous direction de Jacques Moreau, Economica, Paris, 1995.
19. **DELVOLVE, P.**, “*Droit administratif*”, 4^eed., Dalloz, Paris, 2006.
20. **DELVOLVE, P.**, „*Executarea deciziilor justiției împotriva administrației*”, 1983-1984.
21. **DUEZ, Paul** “*La responsabilite de la puissance publique*”, Paris, Librairie Dalloz, Rue Soufflot 11, 1927.
22. **DUPUIS, G., GUEDON, M.-Jose.**, “*Institutions administratives. Droit administratif*”, 2^e edition, Paris, 1988.
23. **DUGUIT, Leon**, „*Traite de droit constitutionnel*”, 3er.ed.1930, III.
24. **EWALD, Francois**, „*Dictionnaire encyclopedique et theorie et sociologie du droit*”, sub.red. Andre-Jean Arnau.
25. **FAUCONNET, Paul**, „*La responsabilite, Etude de sociologie*”, Librairie Felix Alcau, Paris, 1929.
26. **Le FORGES, Jean, Michel**, „*Droit administratif*”, Presse Universitaires de France, Paris, 1991.
27. **FOILLARD, Philipe**, „*Droit administratif*”, Editions Paradigme, Orleans, 2007
28. **FRIER, Pierre Laurent, PETIT,Jacques**, “*Precis de droit administratif*”, 4^e edition, Montchrestien, Paris, 2006, Troisieme partie “*Les contrepoints jurisdictionnels de l’ action administrative*”, Sous-Partie “*La portee des contrepoints jurisdictionnels*”, Chap.” *L’engagement de la responsabilite de l’administration*”
29. **GYULA, Eorsi**, “*A jogi feleloseg alapproblemai. A polgari jogi felelosseg*”, Budapesta, 1961.

30. **GROTIUS, Hugo**, „*De jure belli ac pacis*”, 1625.
31. **HAURIOU, Maurice**, „*Precis elementaire de droit administratif*”, Societe anonyme du Recueil Sirey, 1925
32. **HAURIOU, Maurice**, „*Precis de droit administratif de droit public*”, Onzieme edition, Societe Anonyme du Recueil, Sirey, Paris 5^e, Leon Tenin, directeur de la Librairie, 1927.
33. **ISAC, Guy, BLANQUET, Marc**, „*Droit communautaire general*”, 8^e edition, Edition Dalloz, Paris, Armand Collin, 2001.
34. **ISAC, Guy**, „*La procedure administrative non contentieuse*”, LGDJ, Paris, 1968.
35. **JOURDAIN, P.**, „*Les principes de la responsabilite civile*”, 3^e edition, Ed. Dalloz, Paris, 1996.
36. **JONAS, Hans**, „*Le principe responsabilite. Un etique pour la civilisation technologique*”, Cerf 2006, în ediția originală din 1979.
37. **JONAS, Hans**, „*Le principe de responsabilite*”, Cerf, Paris, 1990.
38. **HANEY, G., WAGNER, I.**, „*Grundlagen der theorie des sozialistischen Staates und Rechts*”, Leipzig, 1965.
39. **JEREMIAS, J.**, „*Moses und Hammurabi*”, Leibzig, 1903.
40. **KERNELEQUEN, Francis**, „*Institutions Judiciares*”, Litec, Libraire de la Cour de Casation, Paris, 1994.
41. **DENOIX, Renaud, de Saint Marc**, „*Vers une socialisation raisonnee du risque*”, AJDA, 2005.
42. **De LAUBADERE, A., VENEZIA, J-C., et GAUDEMMENT, Y.**, „*Droit administratif*”, 16e éd., Paris, L.G.D.J. , 2001.
43. **De LAUBADERE, A** „*Traite elementaire de droit administratif*”, cinquieme edition. Librairie generale de droit et de jurisprudence R. Pichon et R. Durand-Anzias, Paris, 1970.
44. **De LAUBADERE, A**, „*Tratat de drept administrativ*”, ed. a.9-a, Paris, 1984.
45. **De LAUBADERE, A., GAUDEMMENT, Y.**, „*Traite elementaire de droit administratif*”, 19^e edition, LGDJ, Paris, 2001.
46. **DEVERS, G.**, „*Code des salles de soins: recueil des textes usuels a la pratique des soins choisis et commentes*”, Edition Lamarre, collection Droit et pratique du soin, 2006.
47. **DUPUIS, Georges, GUEDON, Marie, Jose, CHRETIEN, Patrice**, „*Droit administratif*”, 10^e edition, Sirey, Dalloz, Paris, 2007.
48. **LE FORGES, J.M.** „*Droit administratif*”, Presses Universitaires de France, Paris, 1991.
49. **LALOU, Henri**, „*La responsabilite civile. Principes elementaires et applications pratiques*”, Dalloz, Paris, 1932.
50. **LAMARK, I., B.**, „*Discours, d'ouverture(1804) in Philosophie zoologique*”, Paris, 1907.
51. **LEGRAND, Max**, „*Dictionnaire uzuel de droit*”, Par Max Legrand, Libraire Larousse, Paris.
52. **LOMBARD, Martine, DUMONT, Gilles**, „*Les caracteres generaux de la responsabilite publique*”, 4e edition, Dalloz, Paris, 2007.
53. **MAURIN, A.**, *Droit administratif*, 6e edition, Sirey, Dalloz, 2007.
54. **MEAR, Alain**, *représentant Monsieur le président du Sénat, Christian PONCELET, Alocution d'ouverture, la dezbatere: “Vers de nouvelles normes en droit de la responsabilite publique?”*, http://www.senat.fr/colloques/colloque_responsabilite_publique/colloque_responsabilite_publique.pdf, p.13, accesat la data de 26 iulie 2012

55. **MONTESQUIEU, Charles, Louis de Secondat**, „*De l'esprit des lois*”, 1748.
56. **LEVI, Alessandro**, *Teoria generală del diritto*”, Padova, Cedam, 1967.
57. **MALRAUX, Al.**, „*Psychologie, de l' Art*”, Paris, 1961.
58. **PAILLET, Michel**, “*Existe-t-il une responsabilite de droit commun?*”, http://www.senat.fr/colloques/colloque_responsabilite_publique/colloque_responsabilite_publique.pdf, accesat la data de 26 iulie 2012.
59. **PAILLET, Michel**, „*La faute du service public en droit administratif francais*”, Paris, Librairie generale du droit et de la jurisprudence, 1980.
60. **PEISER, Gustave**, „*Droit administratif, genera*”l, 22^e edition, Editions Dalloz, Paris, 2004.
61. **PEISER, Gustave**, “*Droit administratif general*”, 23e edition, Dalloz, Paris, 2006.
62. **POULET, Nadine, LECLERC, Gibot**, „*Droit administratif: sources, moyens, controles*”, 3e edition, Editions Breal, 2007.
63. **PONTIER, J.,M.** “*Sida, de la responsabilite à la garantie sociale*”, RFDA 1992.
64. **PUIG, S., Mir**, “*Derecho Penal.Parte General*”, Ed. Reppertor, Barcelona, 1999.
65. **RIVERO, Jean, WALINE, M.**, „*Droit administratif*”, 19e edition, Editions Dalloz, Paris, 2002.
66. **RIVERO, Jean, WALINE, Jean** “*Droit administratif*”, 21e edition, Dalloz, Paris, 2006,
67. **RIVERO, Jean** „*Sistemul francez de protecție a cetățenilor împotriva arbitrarului administrativ în dovedirea faptelor*”, Bruxel, 1966.
68. **RIALS, S.**, “*Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului*”, Ed Polirom, Iași, 2002.
69. **PRADEL, J., CORSTES, G.**, „*Droit penal europeen*”, Dalloz, Paris, 2002.
70. **RASERA, Michel**, „*La démocratie locale*, Ed. L.G.D.J, Paris, 2002.
71. **ROUAULT, Marie, Christine**, „*Droit administratif*”, 3e edition, Gualino editeur, Paris, 2005.
72. **SAVATIER, R.**, „*Traite de la responsabilite civile en droit francais*”, Tome I, Paris, 1939.
73. **SUDRE, Frederic**, „*Droit europeen et international des droits de l 'homme*”, 6^e edition refondue, PUF, Paris, 2003.
74. **VEDEL, Georges, DELVOLVE, Pierre**, „*Droit administratif*”, Presses universitaires de France, Paris, 1958.
75. **VEDEL, Georges, DELVOLVE, Pierre**, „*Droit administratif*”, 16-eme edition, PUF, Paris, 1992.
76. **VEDEL, Georges**, *Droit administratif*, Presses Universitaires de France, 1968.
77. **VELLEY, Serge**, „*Droit administratif*”, 6^e edition, Librairie Vuibert, Paris, 2007.
78. **VINEY, G.**, „*Introduction a la responsabilite, în Traite de droit civil*”, sub direcția lui I. Ghestin, 2^e edition, Librairie Generale de Dorit et Jurisprudence, Paris, 1995.
79. **WALINE, M.**, „*Precis de droit administratif*”, 1970, Tome II, Montchrestien, Paris.

b.) Articole, studii de specialitate;

I. Doctrină românească

1. **ALBU, E**, „*Motivarea actelor administrative-garanție a dreptului la o bună administrație (administrare)*”, Dreptul nr. 4/2010.
2. **ANGHENE, M.**, „*Necesitatea codificării normelor de procedură administrativă*,” în RRD nr.11/1973.

3. **BALOGH, V și A** “*Câteva probleme privind aplicarea Legii nr. 1/1967*”, în Revista Română de drept nr. 1/1969.
4. **BARASCH, E.,A.**, „*Excepția de ilegalitate*”, în Studii și Cercetări Juridice nr. 3/1968.
5. **BELIGRĂDEANU, Șerban** “*Considerații teoretice și practice în legătură cu Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici*”, Dreptul nr. 2/2000.
6. **BELIGRĂDEANU, Șerban** “*Competența materială de soluționare de către instanțele judecătorești a cauzelor derivate din raportul juridic de muncă al personalului aflat sub incidența Statului personalului silvic*”, Dreptul nr. 2/2005.
7. **BOAR, Ana**, „*Judecătorul-putere și răspundere*”, Dreptul nr. 1/1998.
8. **BOILĂ, Lacrima, Bianca**, *Vinovăția, fundament al răspunderii civile, în ambele sale forme, în textul noului Cod civil, ca și în ale celui precedent*, Dreptul nr. 1/2012.
9. **BUSUIOC, Nuțu, A.**, “*Conceptul de responsabilitate și trecerea responsabilității umane în condițiile revoluției șt-tehnice*”, Revista de filozofie nr.2/1975.
10. **CETERCHI, I.** „*Despre structura internă a normei juridice*”, în Revista Română de Drept nr. 7/1969.
11. **CÂRLAN, Mircea, Valentin**, „*În legătură cu răspunderea juridică sancționatorie reglementată de Ordonanța Guvernului nr. 79/2003 privind controlul și recuperarea fondurilor comunitare, precum și a fondurilor de cofinanțare aferente utilizate necorespunzător*”, Revista Dreptul nr. 7/2011.
12. **CHIRIAC, L.** „*Controlul judecătoresc al unui act administrativ ilegal*”, Curierul-Juridic nr. 1-2 (8-9) Ed. Fundatia Pro Iure, Târgu Mureș, 2002.
13. **CLIZA, Marta, Claudia, ȘTEFAN, Elena, Emilia**, „*Amendments to law no 47/1992 regarding the organization and the functioning of the Constitutional Court-Implications regarding the dispositions of the Constitution of Romania*”, Challenges of the Knowledge Society, The 5th Edition, Nicolae Titulescu University, Bucharest, 15-16.05.2011, publicat în CKS –eBook.
14. **CONSTANTINESCU, V.**, „*Contenciosul administrativ ca instrument de protecție juridică a cetățeanului*”, Studii de drept românesc nr. 4/1993.
15. **CORLĂȚEANU, S., GORUNESCU, M., DRĂGHICI, C.**, “*Caracterizarea contravențiilor ce lezează conviețuirea socială, ordinea și liniștea publică prevăzute în legea nr.61/1991*”, în revista Dreptul nr.10/2006.
16. **COSTIN, M., N.**, *O încercare de definire a noțiunii de răspundere juridică*”, Revista Română de Drept, 1970.
17. **DELEANU, Ion**, “*Accesibilitatea și previzibilitatea Legii în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Conștiționale a României*”, în Dreptul nr.8/2011.
18. **DELEANU, Ion**, „*Cunoașterea legii și eroarea de drept*”, în Dreptul, nr.7/2004.
19. **DUȚU, M.**, „*Dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic*”, Revista Drepturile omului nr.1/1992.
20. **DUVAC, Constantin**, „*Conceptul de funcționar public în lumina Noului Cod penal*”, Revista Dreptul nr.1/2001.
21. **GLIGA, I.**, „*Considerații privind definiția răspunderii juridice*”, Studia Universității Babeș Bololyai, Series Jurisprudentia, Cluj, 1970.
22. **GORUNESCU, Mirela**, „*Accente europene ale principiului non bis in idem*”, în Analele Universității Constantin Brâncuși din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice nr.1/2010.
23. **GIONEA, V.**, “*Regimul stabilirii sancționării și prescrierii contravențiilor, cu privire specială în construcții,*” în R.D.C. nr.6/1999.

24. **GUIU, Mioara, Ketty**, „Răspunderea penală între personalism și corporatism”, Dreptul nr. 12/2009.
25. **GUIU, Mioara, Ketty** “Criza dogmaticii penale și teoria vinovăției”, Revista de drept penal nr. 2/2010.
26. **HLAVECK, A.**, „Problema responsabilității”, Revista de filozofie nr.2/1975.
27. **IONAȘCU, Traian, BARASCH, E., A.**, „Răspunderea civilă delictuală-culpa element necesar al răspunderii”, Studii și Cercetări Juridice nr. 1/ 1970.
28. **IOVĂNAȘ Ilie**, “Răspunderea administrativă limitată a minorului”, în Studia universitatis, Babeș Bolyai, seria jurisprudentia, Cluj-Napoca, 1972.
29. **KUND, Florin, Coman**, “Instanța competentă în materie contravențională în lumina prevederilor noii legi a contenciosului administrativ”, în Curierul Judiciar nr.5/2005, p.85-86
30. **LORINCZ, L., STRĂUANU, M.**, „Răspundere juridică, parte integrantă a răspunderii sociale”, Studii și Cercetări Juridice nr.1/1970.
31. **LASCU, Ioan**, „Răspunderea penală a persoanei juridice în lumina noului cod penal”, Dreptul nr. 8/2010.
32. **LEȘ, I.**, „Statul de drept și răspunderea civilă a judecătorilor”, Dreptul nr. 5/1997.
33. **LEPĂDĂTESCU, V și M** „Natura juridică a răspunderii patrimoniale a organelor administrației de stat pentru pagubele pricinuite prin actele lor ilegale,” în Analele Universității București, Seria Științe Sociale, Științe Juridice, 1968.
34. **MAXIM, Felicia**, „Formele de reparare a prejudiciului în dreptul internațional, reflecții asupra aspectelor consacrate în Proiectul privind răspunderea statelor pentru faptele internațional ilicite”, Tribuna Juridică nr.2/20011.
35. **MIRICĂ, Ștefania C.**, „Aplicabilitatea art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului în litigiile referitoare la funcționarii publici”, R.D.P. nr. 4 /2009.
36. **MUNTEANU, Roxana**, “Rolul jurisdicțiilor naționale în aplicarea principiului răspunderii statului pentru daunele cauzate particularilor prin încălcarea dreptului comunitar, în Dreptul comunitar și dreptul intern. Aspecte privind legislația și practica judiciară”, Ed. Hamangiu, București.
37. **NASCHITZ, Anita, M.**, „Necesitate și libertate în domeniul respectării dreptului”, Studii și Cercetări Juridice nr. 1/1958, Ed. Academiei Române.
38. **NECULAESCU, Sache**, „Ambiguități ale teoriei abuzului de drept”, Dreptul nr.3/2011.
39. **NEGULESCU, Demetru**, „Capacitatea delictuală a persoanelor morale și în special responsabilitatea Statului”, în Revista Dreptul nr.29/13.04.1903, București, Tipografia Guttemberg, vol. 5898,
40. **PASĂRE, Diana, Iuliana**, „Executarea din oficiu a actelor administrative.Repere doctrinare și jurisprudențiale franceze și comunitare în materie. Scurte considerații referitoare la sistemul juridic românesc”, Revista Dreptul nr. 1/2006.
41. **PAȘCA, Viorel**, „Depenalizarea faptei și înlocuirea răspunderii penale”, Dreptul nr. 1/2012.
42. **PAVEL, Nicolae** “Răspunderea Avocatului Poporului și a judecătorului de la Curtea Constituțională”, în Studii Juridice, Răspunderea în dreptul constituțional, E. S. Tănăsescu coord, ș.a, Ed CH. Beck, București, 2007.
43. **PĂTULEA, V.**, „Responsabilitatea juridică și acțiunea socială”, în Viitorul social nr.3-1979.
44. **PĂTULEA, V.**, „Dreptul de regres al statului român obligat la plata unor reparații pecuniare stabilite prin hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului”, Dreptul nr.4/2002.

45. **PETRE, I.**, „*Considerații în legătură cu răspunderea patrimonială a statului și a judecătorilor și procurorilor pentru erori judiciare, în lumina dispozițiilor constituționale și legale*”, Dreptul nr. 9/2005.
46. **PODARU, O, ȘIMON, F.**, „*Considerații privind posibilitatea atacării cu acțiune directă în contencios administrativ a actelor administrative cu caracter normativ*”, în Studia Universitatis nr. 1/2001, Universitatis Napocensis, Ed. Rosetti, București.
47. **POENARU, Iulian.**, „*Noul regim al contravențiilor, Ordonanța nr.2/2001*”, în revista Dreptul nr.12/2001.
48. **POENARU, Iulian.**, „*Răspunderea pentru contravenții*”, Editura Lumina Lex, București, 1998.
49. **POENARU, Iulian.**, „*Spre un Cod al contravențiilor*”, în Revista română de drept nr.7/11976.
50. **POP, LIVIU.**, „*Reglementările noului cod civil cu privire la repararea prejudiciului în cazul răspunderii civile delictuale*”, în Dreptul nr. 6/2010.
51. **POPA, C.**, „*Preliminări la o teorie generală a sistemelor de norme*”, în Revista de filozofie nr. 12/1969.
52. **POPA, Cornel.**, „*Teoria acțiunii și logica deontică*” în „*Teoria acțiunii umane*”, Forum, Științe sociale, 1969; „*Preliminarii la o teorie generală a sistemelor de norme*”, în Revista de filozofie 16 nr. 12/1969.
53. **POPA, C.**, „*Norme și legalitate*”, Revista de filozofie, XXII, nr 2/1975.
54. **POPESCU, Sofia.**, „*Fundamentul răspunderii juridice. Câteva remarci*”, în Studii de Drept, Vol II, Ed. Universitas Timisienses, tipografia Universității de Vest din Timișoara, 1998.
55. **POPESCU, Sofia.**, „*Fundamentul răspunderii juridice*”, referat prezentat la a X-a ediție a zilelor juridice româno-franceze din 5.06.1996.
56. **POPESCU, Corneliu, Liviu.**, „*Reglementarea constituțională a contravențiilor*”, Revista de drept public nr. 1-2/1996, Ed. Atlas T&T, p.80-83.
57. **PRISĂCARU, V., I.**, „*Răspunderea administrativă, mijloc de întărire a legislației economice*, Revista Arbitrajul de Stat, nr. 2/1972.
58. **PUIE, Oliviu** „*Răspunderea autorităților publice și a persoanelor fizice pentru prejudiciile cauzate în materia contenciosului administrativ precum și aspecte privind răspunderea patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare*”, în Dreptul nr.2/2007.
59. **RĂDULESCU, Octavian, ROSEMBERG, Paula, TUDOR, Amalia.**, „*Probleme controversate privind răspunderea penală a demnitarilor*”, Dreptul nr. 11/2008.
60. **RÎCIU, Iuliana.**, „*Examen teoretic al practicii judiciare cu privire la acțiunile introduse la instanța de contencios administrativ de către autoritatea publică ce a emis actul administrativ nelegal*”, RDP nr. 1/2008.
61. **SANTAI, I.**, „*Implicații ale legii contenciosului administrativ asupra Statului funcționarului public*”, în Dreptul nr. 5/2001.
62. **STĂNESCU, Lucian, Florin.**, „*Răspunderea magistraților care dețin funcții de conducere în cadrul instanțelor judecătorești și al parchetelor*”, Dreptul nr. 8/2008.
63. **STOICA, V.**, „*Relația cauzală complexă ca element al răspunderii civile delictuale în procesul penal*”, în RRD nr. 2/ 1984.
64. **SUCIU, MOCANU, Ana.**, „*Legătura faptei ilicite cu funcția încredințată funcționarului public în cadrul răspunderii patrimoniale a autorităților publice*”, în Acta Universitatis Lucian Blaga nr. 1/2010, Ed. Universul Juridic.

65. **ȘTEFAN, Elena, Emilia**, „Principiul consultării cetățenilor în soluționarea problemelor locale de interes deosebit - este un mit sau o realitate?”, în Vol.I al Conferinței, Editura Prouniversitaria, Challenges of the Knowledge Society, The 4th Edition, Nicolae Titulescu University, Bucharest, 23-24 aprilie 2010.
66. **ȘTEFAN, Elena, Emilia**, „Ombudsmanul European și dreptul la o bună administrare“, Challenges of the Knowledge Society, The 4th Edition, Nicolae Titulescu University, Bucharest, 23-24 aprilie 2010, lucrare publicată în Volumul I al Conferinței, Editura Prouniversitaria.
67. **ȘTEFAN, Elena, Emilia**, „Consideration about liability in administrative law”, publicat în CKS – eBook 2011.
68. **TELEAGĂ, C.**, „Directiva 85/374 CEE cu privire la răspunderea pentru produsele defectuoase-o tentativă novatoare de armonizare a răspunderii civile în cadrul dreptului european”, în RRDA nr. 1/2004.
69. **TOADER, Camelia** „Curtea de Justiție a Comunităților europene. Hotărârea Curții din 30 septembrie 2003”. Analele Universității din București Seria Drept nr. IV/2004, Ed. All Beck, București.
70. **TOFAN, Dana, Apostol**, „Unele considerații privind excepția de nelegalitate”, în R.D.P. nr. 4/2007.
71. **TOFAN, Dana, Apostol** „Unele considerații cu privire la controlul de legalitate exercitat de prefect. Evoluția legislației în domeniu”, în Caietul științific nr. 8/2006 al Institutului de Științe Administrative Paul Negulescu Sibiu,
72. **TRĂILESCU, Anton** „Limitele competenței în materia aplicării sancțiunilor disciplinare prevăzute de Legea nr. 188/1999,” în Dreptul nr. 1/2009, p.93.
73. **ȚICLEA, Alexandru** „Competența soluționării litigiilor de muncă în cazul funcționarilor publici”, Revista română de dreptul muncii nr.1/2006.
74. **VEDINAȘ, Virginia**, „Valori europene în statutul funcționarilor publici”, Studii de drept românesc nr. 3 – 4/2002.
75. **VEDINAȘ, Virginia, CRISTEA, S.**, „Structura funcției publice din România. Studiu comparativ cu Franța”, Revista de Drept Public nr. 1/2003.
76. **VEDINAȘ, Virginia**, „Unele considerații teoretice și implicații practice privind noua lege a contenciosului administrativ nr. 550/2004”, în Dreptul nr.5/2005.
77. **VEDINAȘ, Virginia**, „Câteva considerațiuni privind neconstituționalitatea Legii nr. 177/2010, adoptată de Senat la 24 august 2010”, Revista de Drept Public nr.3/ 2010.
78. **ZILBERSTEIN, S.**, Părțile în acțiunile întemeiate pe dispozițiile din Legea nr. 1/1967, cu privire specială la poziția procesuală a funcționarului care poartă răspunderea actului administrativ ilegal”, în Studii și Cercetări Juridice nr. 4/1968.

II. Doctrină străină

1. **BON, Pierre**, „La constitutionnalisation, du droit espagnol”, Revue internationale de droit compare, no.4/1991.
2. **CHEVALLIER, Jaques**, „La participation dans l'administration française”, Bulletin de l'IIAP, 1976.
3. **DUGRIP, O**, „L'aplicabilite de l'article 6 de la CEDO aux juridictions administratives”, RUDH nr. 7-9/1991.
4. **FRANKENA, William, K.**, „Freedom: Responsibility and Decizion”, in Aktn ds XIV. Internationalem Kongress fur Philosophie, Wien, Verlag Herder, 1968, Band 1.

5. **HART, H.,L.**, „*Ascription of responsibility and Rights. Freedom and Responsibility*” Readings in Philosophy and Law, (sub redacția lui Herbert Moris, Stanford University Press, California, 1961).
6. **HAURIOU, Maurice**, „*Les actions en indemnité contre l'Etat pour prejudices causes dans l'administration publique*”, RDP 1896.
7. **LANDON, P.**, „*Istoria prescurtată a recursului pentru excesul de putere, de la origini până în anul 1954*”, Paris, 1962.
8. **LENOBLE, J.**, „*Le juge et la modernité*”, Le debat nr. 74/1993.
9. **LORVELLEK, S.**, „*Les frontieres entre infraction penale et infraction administratif en Italie*”, Revue de Science criminelle, 1985.
10. **LOMBARD, Martine**, „*Droit administratif*”, 3e edition, Dalloz, Paris 1999.
11. **LUDET, D.**, „*Quelle responsabilite pour le magistrats*”? in Pouvoirs nr. 74/1995.
12. **SIMON, Denys**, „*La responsabilite de l'Etat saisie par le droit comunautaire*”, AJDA, iulie-august 1996.
13. **VILLEY, M.**, „*Esquisse historique sur le mot responsable*”. Archives de Philosophie du Droit, dossier “La responsabilité”, Sirey, Tome 22, 1977.
14. **VINEY, G.**, „*Traite de droit civil. Introductions a la responsabilite*”, LGDJ n°67,
15. **WECKEL, P.**, „*L'evolution de la notion de faute personnelle*”, Revue du droit public, no. 4/1990.

c. Legislație și jurisprudență

1. Constituția României.
2. Constituția Franței.
3. Constituția Germaniei.
4. Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în M.Of. nr. 409/10.06.2011.
5. Legea nr.202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, publicată în M.Of. nr.714/26.10.2010.
6. Legea 24/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și a Legii nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii. (Lege nr. 24/2012, publicată în M.Of. nr.51/2012). Ultima modificare a Legii nr.303/2004 a intervenit prin O.U.G. 23/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, precum și pentru prorogarea termenului prevăzut la art. III din titlul XVI al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniul proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, publicată în M. Of. nr. 383/2012.
7. Legea nr. 278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi, publicată în M.Of. nr. 601/2006, cu modificările și completările ulterioare.
8. Noul Cod penal adoptat de Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicat în M.Of. nr.510/2009.
9. Legea nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, publicat în M.Of. nr.486/2010.
10. Legea nr. 94/1992 privind organizarea și funcționare a Curții de Conturi.
11. Legea nr.7/2004 privind Codul de conduită a funcționarilor publici, publicat în M.Of. nr. 525/2007.
12. Legea nr.32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor, publicată în Buletinul Oficial nr. 148/14.11.1968.

13. Legea nr.61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată în M.Of. nr.77/2011.
14. Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor publicată în M.Of. nr.410/2001, aprobată și modificată prin Lege nr.180/2002 publicată în M.Of. nr.268/2002.
15. O.G. nr.75/2001 privind organizarea și funcționarea cazierului fiscal, publicată în M.Of. nr. 664/2004.
16. O.U.G. nr. 108/2003 pentru desființarea închisorii contravenționale, publicată în M.Of. nr.747/2003.
17. O.U.G.nr.195/2002 republicată, privind circulația pe drumurile publice, publicată în M.Of. nr. 958/2002.
18. Legea nr.249/2009 pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr.55/2002 privind regimul juridic al sancțiunii prestării unei activități în folosul comunității, publicată în M.Of. nr.645/2009.
19. Legea nr. 360/ 2002 privind Statutul polițistului, publicată în M.Of. nr. 440/2002.
20. Legea nr. 7/2006 privind Statutul Funcționarului public parlamentar, publicată în M.Of. nr. 35/2006.
21. OUG nr. 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii, publicată în M. Of. nr. 418/2006.
22. H.G. nr. 1344/2007 privind normele de organizare și funcționare a comisiilor de disciplină, publicată în M.Of. nr.768/2007.
23. Regulamentul de procedură al Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene din data de 25 iulie 2007, publicat în JO L 225 din 29.8.2007.
24. Decision 94/262 du Parlement Europeen relative au statut et aux conditions generales d'exercice des fonctions du mediateur J O L 113 de 1994 Adoptée le 9 mars 1994 (JO L 113 du 4.5.1994) et modifiée par décision du Parlement European du 18 juin 2008 (2008/587/CE, Euratom).
25. Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale din 04.11.1950 publicată în M.Of. Partea I nr.135/ 31.04.1994.
26. Le Code Europeen de Bonne Conduite Administrative, Office des publications officielles des Communautés Europeennes, L- 2985 Luxembourg 2002, ISBN 92-95010-42-6
27. Carta Drepturilor Fundamentale, publicată în JO 2007 C 303.
28. Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului din 1798.
29. Vanjak vs. Republica Croatia, 29889/04, 14 ianuarie 2010.
30. CEDH 20 noiembrie 2008 Gunes c /France 32157/2006.
31. CE 26 martie 2009 M. et Mme. Heloco n° 312625.
32. Cauza nr. 295653 din 17 iulie 2009, Stephanie Givernaud, Le droit des personnes publiques a une delai resonable du jugement, (Revue Française de Droit Administratif n° 2 /martie- aprilie 2010, Edition Dalloz).
33. *Sytravel contra Comisiei*, Tribunalul de Primă Instanță caz C-367/95, Comission contra Sytraval, 2 aprilie 1998
34. Hotărârea din 13 ianuarie 2010, *A și G/Comisia* accesat la data de 9 septembrie 2012.
35. *Mobil Telekommunikation Service contra Comisiei Comunităților Europene*, Tribunalul de Primă Instanță caz T 54/99, 30 ianuarie, 2002.
36. Curtea de Apel Timișoara, Secția contencios administrativ și fiscal, Decizia civilă nr.61/2010.

37. Tribunalul Suprem, secția civilă, decizia nr. 175 din 22 ianuarie 1972 în Culegere de Decizii, 1972.
38. Plenul Tribunalului Suprem, Decizia de îndrumare nr. VIII din 26 noiembrie 1953 în Culegere de Decizii 1952-1954.
39. Decizia de Îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. VII din 29 decembrie 1952 în Culegere de decizii ale Plenului și Colegiilor Tribunalului suprem 1 august 1952-31 decembrie 1854.
40. Î.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 2037/29.03.2005, *Buletinul Casației* nr.3/2005.
41. Înalta Curte de Casație și Justiție Secția penală, decizia nr.1446/2004, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, decizia nr.5430/2005.
42. Trib. Suprem, Secția penală, decizia nr.566/1973 în Culegere de decizii 1973.
43. Trib. Jud. Dolj, decizia penală nr.1154/1974 în Revista Română de drept nr.2/1975.
44. Trib. Suprem, Secția penală, decizia nr.894/1980.
45. Curtea Supremă de Justiție, Secția Penală, decizia nr.540/2001, în Buletinul Jurisprudenței 2001.
46. Curtea Supremă de Justiție, s. civ., dec. nr. 2391/2002, în „Pandectele Române” nr. 3/2001.
47. Deciziile Î.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, în “*Înalta Curte de Casație și Justiție. Jurisprudența Secției de contencios administrativ și fiscal 2007, Semestrul I*”, Ed. Hamangiu, București, 2007.
48. Curtea de Apel Timișoara Secția litigii de muncă și asigurări sociale, „Buletinul Curților de Apel nr.2/2009”, Ed. C.H. Beck.
49. Revista “*Justiția în actualitate*” nr.1/2007
50. Revista “*Justiția în actualitate*” nr.1/2008
51. Revista “*Justiția în actualitate*” nr.1/2011
52. Decizii ale Curții Constituționale.
53. Decizia Consiliului de Stat al Franței pronunțată la data de 29 iunie 1961, în cauza Delle Gander.
54. Decizia Consiliului de Stat al Franței pronunțată în cauza Mme Bourdy la data de 27 martie 1987.
55. Hotărârea Tribunalului de Primă Instanță (Camera a treia) din data de 12 martie 2003, cauza T-166/ 02, în culegerea de jurisprudență a Curții Europene a Justiției.

d. Alte surse;

1. www.echr.coe.int
2. www.monitoruloficial.ro
3. www.ombudsman.europa.eu
4. www.juridice.ro
5. www.europa.eu.int
6. www.curia.europa.eu
7. www.eurlex.europa.eu
8. www.cdep.ro
9. www.just.ro
10. www.ccr.ro
11. www.insse.ro

12. www.scj.ro
13. www.senat.ro
14. <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719&idArticle=LEGIARTI000006417175&dateTexte=20120424>, accesat la 24.04.2012
15. <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719&idArticle=LEGIARTI000006417259&dateTexte=20120424>, accesat la 24.04.2012
16. <http://vosdroits.service-public.fr/F18509.xhtml>, accesat la 24.04.2012.
17. <http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/constitution.asp>, accesat pe 28.01.2012.
18. <http://www.vie-publique.fr/actualite/panorama/texte-vote/loi-constitutionnelle-du-23-fevrier-2007-portant-modification-du-titre-ix-constitution-statut-penal-du-president-republique.html>, accesat pe 28.01.2012.
19. www.conseil-etat.fr, accesat pe 28.01.2012.
20. [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{\"dmdocnumber\":\[\"861037\"\],\"itemid\":\[\"001-96705\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{\) accesat la 21.06.2012.
21. http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/constitution/constitution_roumain.pdf, accesat pe 31.01.2012.
22. www.dreptonline.ro
23. <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k61426111/f11.image>, accesat pe 27.12.2011
24. http://ro.wikipedia.org/wiki/Jur%C4%83m%C3%A2ntul_lui_Hippocrate
25. www.dscllex.ro
26. www.studentie.ro
27. www.avocatnet.ro
28. http://www.presidency.ro/static/Tabel_comparativ_textul%20actual_Constitutiei-text_propus-1%20iunie%202011.pdf, accesat la data de 05.02.2012.
29. www.tribunajuridica.ro
30. http://www.revdpenal.ro/Criza_dogmaticii_penale_si_teorie_vinovatiei.pdf, accesat la data de 16 august 2012
31. <http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=47&pageRank=6&language=RO>
32. www.jurisprudenta.com
33. www.avocatura.com
34. www.indaco.ro
35. www.csm1909.ro
36. www.cnsc.ro
37. www.politiarutiera.ro